

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Andra Kammaren. N:o 38.

Onsdagen den 17 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 10 innevarande april förda protokollen.

§ 2.

På därom gjord framställning beviljades herr *A. P. Gustafsson* i Sjögesta ledighet från riksdagsgöromålen under 8 dagar.

§ 3.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt statsutskottets memorial n:o 68 och bevillningsutskottets memorial n:o 16, däri föreslagits voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, i hvilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämdt blifvit, att vederbörliga omröstningar öfver de olika besluten denna dag skulle äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

1:a omröstningen:

(enl. statsutskottets memorial n:o 68, punkt 2)

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, med afslag å herr Wavrinskys omförmälda motion n:o 56, må dels godkänna följande förslag till stater för arméns truppförband under år 1908, nämligen:

- 1) för *infanteriet* de vid utskottets utlåtande fogade bilagorna n:is 4—31 å tillhopa 9,144,766 kronor 70 öre;
- 2) för *kavalleriet* de vid samma utlåtande fogade bilagorna n:is 32—39, slutande jämte förut fastställd stat för öfverste-

Andra Kammarens Prot. 1907. N:o 38.

löjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleriregementena å tillhopa 2,741,953 kronor 50 öre;

3) för *artilleriet* med tygstater bilagorna n:is 40—48 vid nämnda utlåtande samt bilagan n:o 49 vid statsrådsprotokollet öfver landtförsvärenden den 12 januari 1907 å tillhopa 3,291,199 kronor;

4) för *fortifikationen* bilagorna vid berörda utlåtande n:o 49 samt vid nyssnämnda statsrådsprotokoll n:is 51—53 å tillhopa 892,765 kronor 50 öre; samt

5) för *trängen* bilagorna vid samma utlåtande n:is 50—54 samt vid berörda statsrådsprotokoll n:o 59 å tillhopa 784,735 kronor 50 öre.

dels ock till följd häraf höja anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 16,077,387 kronor, med i jämnadt krontal 1,177,895 kronor till 17,255,282 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, godkänt ofvan omförmälda förslag till stater för de olika truppförbanden med de ändringar däri, att, i anledning af herr Wav-rinskys förenämnda motion n:o 56, anslagen bestämts: för infanteriet till 9,238,754 kronor 20 öre, för kavalleriet till 2,747,976 kronor, för artilleriet till 3,313,646 kronor 50 öre, för fortifikationen till 898,605 kronor 50 öre, samt för trängen till 794,043 kronor, i följd hvaraf anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 16,077,387 kronor, höjts med 1,315,500 kronor till 17,392,887 kronor.

Sedan voteringssedlarna blifvit aflämnade samt en sedel af-lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 60 Ja och 150 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anställd, hade utfallit med 48 Ja och 87 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens

röster eller	60 Ja och 150 Nej,
sammanräkningen visade.....	108 Ja och 237 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

2:a omröstningen:

(enl. bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt 1)

»Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att 4 § i bevillningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

Fastighetsbevilning erlägges *icke* af

a) staten;

b) akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhärtighetsinrättningar: för dem tillhöriga allmänna platser, tomter och byggnader;

kommuner och andra menigheter: för dem tillhöriga, inom deras eget område belägna allmänna platser, tomter och byggnader;

regementen och officerskårer: för deras vid mötesplatser till begagnande under mötena uppförda byggnader;

nykterhetsföreningar: för dem tillhöriga byggnader, afsedda för deras verksamhet; samt

enskilda personer eller samfund: för dem tillhöriga kyrkor och bönehus;

allt dock endast, såframt nu omförmälda allmänna platser, tomter, byggnader, kyrkor och bönehus icke nästföregående är lämnat ägaren någon inkomst; börande i motsatt fall fastighetsbevilning utgöras för så stor del af fastighetens taxeringsvärde, som enligt den i instruktionen för taxeringsmyndigheterna bestämda grund motsvarar inkomstbeloppet;

c) — — — — —

— — — försörjning.

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit, att 4 § i bevillningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

Fastighetsbevilning erlägges *icke* af

a) staten;

b) akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhärtighetsinrättningar: för dem tillhöriga allmänna platser, tomter och byggnader;

kommuner och andra menigheter: för dem tillhöriga, inom deras eget område belägna allmänna platser, tomter och byggnader;

regementen och officerskårer: för deras vid mötesplatser till begagnande under mötena uppförda byggnader; samt enskilda personer eller samfund: för dem tillhöriga kyrkor och bönehus;

allt dock endast, såframt nu omförmälda allmänna platser, tomter, byggnader, kyrkor och bönehus icke nästföregående är lämnat ägaren någon inkomst; börande i motsatt fall fastighetsbevilning utgöras för så stor del af fastighetens taxeringsvärde, som enligt den i instruktionen för taxeringsmyndigheterna bestämda grund motsvarar inkomstbeloppet;

c) — — — — —
— — — försörjning.»

Sedan voteringsseglarna blifvit aflämnade samt en sedel af-lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs seglarnas öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 130 Ja och 84 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anställd, hade utfallit med 50 Ja och 85 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens

röster eller	130 Ja och 84 Nej.
sammanräkningen visade.....	<u>180 Ja och 169 Nej;</u>

och hade alltså beslut i denna fråga bifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen:

(enligt bevilningsutskottets memorial n:o 16, punkt 2)

»Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att 11 § 2 mom. i bevilningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

2 mom. Från utgörande af inkomstbevilning *frikallas*:

a) staten;

b) kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser: för all annan inkomst än den i 8 § 2 mom. b) nämnda:

landsting, hushållningssällskap, städer och andra menigheter: för sådan inkomst, som icke härflutit af rörelse eller yrke;

allmänna hypoteksbanken, allmänna hypotekskassan för Sve-riges städer och hypoteksföreningar;

järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till

allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare; samt

sparbanker, som afses i lagen af den 29 juli 1892, äfvensom sådana ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som afse att bereda vinst endast åt insättare;

c) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

d) olönad svensk konsul: för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;

e) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning;

om de icke äro svenska medborgare: för all annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse;

om de äro svenska medborgare: för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten;

f) utländing, som här vistas för att idka studier; samt

g) lappallmogen: för inkomst af rensköttsel.

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit, att 11 § 2 mom. i bevillningsförordningen skall erhålla följande lydelse:

2 mom. Från utgörande af inkomstbevillning *frikallas*:

a) staten;

b) kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser: för all annan inkomst än den i 8 § 2 mom. b) nämnda;

landsting, hushållningssällskap, städer och andra menigheter: för sådan inkomst, som icke härflutit af rörelse eller yrke;

allmänna hypoteksbanken, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och hypoteksföreningar;

järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare; samt

sparbanker, som afses i lagen af den 29 juli 1892, äfvensom sådana ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som afse att bereda vinst endast åt insättare;

c) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

d) diplomatiska och konsulära tjänstemän: för en tredjedel af det i dessa tjänstemäns löneförmåner ingående ortstillägg;

e) olönad svensk konsul: för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;

f) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:

om de icke äro svenska medborgare: för all annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse;

om de äro svenska medborgare: för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten;

g) utlänning, som här vistas för att idka studier; samt

h) lappallmog: för inkomst af renskötsel.»

Sedan voteringssedlarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämnväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 186 Ja och 26 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anställd, hade utfallit med 44 Ja och 90 Nej, hvadan då därtill lades Andra Kammarens

röster eller	186 Ja och 26 Nej,
sammanräkningen visade.....	230 Ja och 116 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt 3)

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att 12 § i bevillningsförordningen skall med afseende å beskattningsort för inkomst af järnvägsdrift erhålla följande lydelse:

Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

den, som icke idkar järnvägsdrift: för inkomst däraf: där kontor och stationer varit belägna;

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att stadgandet om beskattningsort för inkomst af järnvägsdrift i 12 § bevillningsförordningen skall erhålla följande lydelse:
Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

den, som idkar järnvägsdrift: för inkomst däraf: där bolaget haft hufvudkontor och stationer;

Sedan voteringssedlarna blifvit aflämnade samt en sedel af-
lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren
ingått, att voteringsedlarna för den omröstning, hvarom här vore
fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnas öppnande
och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med
68 Ja och 142 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som,
enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-
maren samtidigt anställd, hade utfallit med 56 Ja och 81 Nej,
hvaran, då därtill lades Andra Kammarens

röster eller 68 Ja och 142 Nej,
sammanräkningen visade..... 124 Ja och 223 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen
fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt 5)

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att 12 § i
bevillningsförordningen skall i denna del erhålla följande lydelse:
Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

den, som idkar kanaldrift: för inkomst däraf: där kontor
funnits samt å hvarje ort, som af kanalanläggningen berörts;

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren,
beslutit, att stadgandet om beskattningsort för inkomst af kanal-
drift i 12 § bevillningsförordningen skall erhålla följande lydelse:
Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

den, som idkar kanaldrift: för inkomst däraf: vid hufvudkontoret samt å hvarje ort, som af kanalanläggningen berörts.

----->

Sedan voteringssedlarna blifvit aflämnade samt en sedel af lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 46 Ja och 159 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 45 Ja och 88 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens

röster eller	46 Ja och 159 Nej.
sammanräkningen visade.....	<u>91 Ja och 247 Nej;</u>

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

6:te omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt 7)

»Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att 15 § 2 mom. inkomstskatteförordningen skall erhålla följande lydelse:

2 mom. Från utgörande af skatt för inkomst af kapital och arbete frikallas, i den mån här nedan sägs:

a) medlem af konungaätten:

för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

b) olönad svensk konsul:

för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;

c) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:

om de icke äro svenske medborgare:

för annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse; dock att personer tillhörande olönade konsulat icke äro frikallade från utgörande af inkomstskatt för utdelning, som i 3 § c) omförmäles;

om de äro svenske medborgare:

för den inkomst de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten;

d) utlänning, som här vistas för att idka studier:

för annan inkomst, än som i 3 § c) omförmäles; samt

e) lappallmogen:
för inkomst af rensköttsel
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit, att 15 § 2 mom. inkomstskatteförordningen skall erhålla följande lydelse:

2 mom. Från utgörande af skatt för inkomst af kapital och arbete frikallas, i den mån här nedan sägs:

a) medlem af konungaätten:

för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

b) diplomatiska och konsulära tjänstemän: för en tredjedel af det i dessa tjänstemäns löneförmåner ingående ortstillägg;

c) olönad svensk konsul:

för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;

d) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:

om de icke äro svenske medborgare:

för annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse; dock att personer tillhörande olönade konsulat icke äro frikallade från utgörande af inkomstskatt för utdelning, som i 3 § c) omförmäles;

om de äro svenske medborgare:

för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten;

e) utländing, som här vistas för att idka studier:

för annan inkomst, än som i 3 § c) omförmäles; samt

f) lappallmogen:

för inkomst af rensköttsel.»

Sedan voteringssedlarna blifvit aflämnade samt en sedel af lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 184 Ja och 31 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-

maren samtidigt anställd. hade utfallit med	60 Ja och	67 Nej.
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens		
röster eller	184 Ja och	31 Nej.
sammanräkningen visade.....	<u>244 Ja och</u>	<u>98 Nej;</u>

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Svar på
interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Juhlin, som yttrade:

Herr talman, mina herrar! Andra Kammaren har lämnat bifall till herr Kronlunds anhållan att till mig få framställa följande spörsmål:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat, att det redan år 1903 Kungl. Maj:t underställda viktiga och angelägna ärendet om Kiruna köpingsfråga fortfarande är hvilande i afvaktan på utlåtande från vederbörande myndighet?

2) Hvilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidtaga för att omsider bringa Kiruna köpingsfråga till en snabb lösning i öfverensstämmelse med befolkningens *befogade önskemål och intressen*?

Med anledning af dessa spörsmål ber jag få meddela, att jag vid besök i Norrbotten i augusti 1906 studerat handlingarna i ärendet och dessutom genom samtal med åtskilliga personer i Kiruna sökt så allsidigt som möjligt sätta mig in i den ganska invecklade köpingsfrågan.

Då Kiruna köpingsfråga i dessa dagar torde ha ett alldeles särskildt intresse, vill jag här lämna några uppgifter, som torde ådagalägga, att frågan ej är af så lättlost beskaffenhet, som en och annan på grund af herr Kronlunds interpellation torde föreställa sig.

Hela Juckasjärvi församling, inom hvilken Kiruna grufsamhälle är beläget, har en yta af 14,171 kvadratkilometer, det vill säga något större än Skåne och Blekinge tillsammans. Hela invånareantalet i församlingen var den 1 januari 1905 7,054 personer och den 1 januari 1907 10,261, däraf 6,404 inom själfva grufsamhället; 788 utmed järnvägen och 3,069 i öfriga delen af socknen.

Köpingsfrågan har en lång förhistoria. Redan 1901 föreslogs, att Kiruna jämte den omkringliggande nordvästra delen af Juckasjärvi församling skulle blifva egen kommun, såväl i kyrkligt som borgerligt afseende. Detta förslag drefs kraftigt, särskildt af biskop Johansson, som ansåg, att det vore nödvändigt att samtidigt som Kirunafrågan löstes ordna de kyrkliga och kom-

munala förhållandena för den befolkning, som komme att samlas utmed järnvägen till Riksgränsen.

*Scar på
interpellation.
(Forts.)*

Sedermera behandlades köpingsfrågan vid åtskilliga sammanträden och stämmor under 1902 och 1903. Den 28 oktober 1903 inlämnades till Kungl. Maj:t en framställning, att Kiruna grufsamhälle och ett visst område omkring detsamma måtte blifva afskildt från Juckasjärvi församling och bilda köping. Representeranter för ägare af jordbruksfastighet gjorde emellertid det yrkandet, att innehafvarne af så kallade *ströängar* genom sockendeleningen ej skulle förlora någon sin rätt till dessa ångar, som lågo inom det område, som köpingen skulle omfatta.

Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och *Tuollavaara* grufaktiebolag tillstyrkte äfven förslaget om köping, men yrkade, att byggnadsstadgan för rikets städer ej måtte gifvas tillämplighet å bolagens områden, som disponeras för industriella anläggningar.

Luleå domkapitel tillstyrkte den 4 maj 1904 den föreslagna delningen under vissa villkor, som i visst afseende skilde sig från de af kyrkostämman föreslagna delningsgrunderna.

Konungens befallningshafvande i Norrbottens län tillstyrkte den 29 september 1904 på vissa villkor stämmornas delningsförslag, men uttalade en från domkapitlet afvikande mening beträffande pastors aflöning.

Dominstyrelsen uttalade sig den 23 maj 1905 i frågan och fäste uppmärksamheten därpå, att det ifrågasatta köpingsområdet, som har en areal af ej mindre än 14,361 hektar och en största längd af 1 $\frac{3}{4}$ mil samt en största bredd af $\frac{3}{4}$ mil, icke ens i en aflägsen framtid torde behöfva disponeras för den blifvande köpingen, samt att det till följd af områdets storlek ej kunnat undvikas, att ett stort antal ströängar, hvilka äro upplätta åt hemmansägare i Kurravaara och Juckasjärvi med flera byar, komma att ligga spridda inom området, hvarigenom införandet af ordnade förhållanden inom köpingsområdet torde komma att försvåras. Antalet af nämnda ströängar uppgår till ej mindre än 165 och ha sammanlagdt en areal af 356,43 hektar samt innehafvas af 22 personer.

Kammarkollegium afgaf den 28 juli 1905 utlåtande i ärendet och tillstyrkte på vissa villkor utbrytningen af köpingsområdet. Det viktigaste af dessa villkor är, att ströängarna inom det ifrågasatta köpingsområdet, i den mån de icke kunna utbytas mot annan kronan tillhörig mark, genom ägostyckning eller genom annan laga åtgärd skola utbrytas från de hemman dit de höra, vid äfventyr att, om sådant icke verkställts inom 10 år från beslutets dag, det gjorda medgifvandet kommer att förfalla.

För att påskynda ärendets behandling anmodade *Luossavaara-Kiirunavaara* aktiebolag landtmäterifiskalen Joh. Hamrin, hvilken besitter sakkunskap i frågan, att utreda, huru man lättast skulle kunna komma ifrån de svårigheter, som otvifvelaktigt komma

Svar på
interpellation.
(Forts.)

att föranledas af villkoret om ströängarnes afskiljande från sina hemman. Herr Hamrin har företagit en mycket omfattande utredning och aflämnat en promemoria, hvilken af Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag ingifvits till konungens befallningshafvande jämte en särskild skrifvelse den 10 maj 1906.

Herr Hamrin visar, att afskiljandet af ströängarne icke kan verkställas på det sätt kammarkollegium föreslagit, men han anser i likhet med collegium, att ströängarne böra inbegripas i utbrytningen för åstadkommande af önskvärd ordning och reda samt för den händelse, att egen jurisdiktion i framtiden kan visa sig erforderlig, och framhåller, att ändamålet kunde vinnas genom att ströängarne i kronans jordeböcker uppföras såsom särskilda lägenheter under de hemman, hvartill de nu höra. Genom en sådan åtgärd skulle emellertid ett definitivt ordnande af saken icke kunna ske förrän efter laga skifte af byarne Juckasjärvi, Kurravaara och Kaalasluspa.

Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande i köpingsfrågan af den 16 januari 1906 hemställt, att utredning måtte verkställas, huruvida icke lämpligast vore, att järnvägsområdet mellan Kiruna och Riksgränsen komme att tillhöra den nya församlingen, på det att de kommunala och kyrkliga förhållandena måtte blifva på ett tillfredsställande sätt ordnade för den vid berörda del af järnvägen anställda personalen. Styrelsen framhåller såsom motiv för detta yrkande, att hela järnvägspersonalens inom Juckasjärvi socken (mellan Kalix och Riksgränsen) befintlighet är i allt väsentligt beroende af malm-brytningen och därför måste anses hafva vida mera gemensamt med Kirunas befolkning än med Juckasjärvi sockens ursprungliga invånare. Påtagligt synes ju nämligen vara att, om från Juckasjärvi socken utbrytes Kiruna grufsamhälle och socknen därigenom afhändes de värdefulla skatteföremål, som den af malm-brytningen gifna inkomsten erbjuder, socknens öfriga befolkning i skattehänseende kommer att få en betydligt försämrad ställning. Särskildt torde så blifva förhållandet för järnvägspersonalen, hvilken väl efter utbrytningen skulle få dryga känningar af kommunens utgifter, så mycket mera betungande, som för denna personal torde erbjuda sig få tillfällen att deltaga i afgörandet af kommunens angelägenheter å stämmorna i den omkring 80 kilometer på sidan om järnvägen belägna samt direkt landsvägsförbindelse från detta håll saknande Vittangi kyrkoby. Till de antydda svårigheterna komma ock de språkliga, då stämmorna i Juckasjärvi lära hållas på finska språket.

På grund häraf hemställer styrelsen, huruvida icke, innan detta ärende slutligen afgöres, Kungl. Maj:t kunde finna anledning låta utreda lämpligheten af att vid förändring af Juckasjärvi sockens område jämte det i förevarande framställning afsedda område, hela järnvägslinjen Riksgränsen—Kalix älf med intill liggande — eventuellt all väster därom belägna — mark,

utbrötes ur Juckasjärvi socken, för att bilda en från densamma i alla afseenden skild kommun, i hvilken sedermera Kiruna samhälle till äfventyrs kunde erhålla ställning af municipalsamhälle. *Svar på interpellation.* (Forts.)

Denna järnvägsstyrelsens framställning har både muntligen och skriftligen understöds af järnvägsfolket, som ju för närvarande utgöres af nära 800 personer, och som helt naturligt kommer att högst väsentligt ökas, om det af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda förslaget om öfverenskommelse mellan kronan och Grängesberg trafikaktiebolag skulle komma att godkännas.

På grund af järnvägsstyrelsens skrivelse remitterades frågan ånyo den 14 februari 1906 till Konungens befallningshafvande, som den 5 juni 1906 i Kiruna höll sammanträde med vederbörande.

Konungens befallningshafvande har sedermera, från olika vederbörande i socknen, infordrat en del upplysningar och uppgifter, som på grund af frågans svåra och invecklade beskaffenhet har ansetts nödvändiga. Landshöfding Bergström, som själf förbehållit sig att utreda och handlägga det svårlosta problemet, förordnades emellertid af Kungl. Maj:t till ordförande i den kommission, som under senare hälften af år 1906 var sysselsatt att studera och afgifva utlåtande i den så kallade renbetesfrågan. Under början af innevarande år har landshöfding Bergström på Kungl. Maj:ts befallning vistats dels i Stockholm och dels i Kristiania, för att tillsammans med Sveriges sändebud i Kristiania förhandla med norska myndigheter angående underhandlingar rörande renbetesfrågan. Efter sin återkomst till Luleå har landshöfdingen legat sjuk, men redan innan han hunnit fullt tillfriskna måste han resa till norra delarne af länet för att taga reda på och ordna en hel del lappförhållanden.

Emellertid har jag i slutet af sistlidne mars månad affärdat en skrivelse till Konungens befallningshafvande i Norrbottens län, med anmodan till vederbörande att snart inkomma med utlåtande i Kiruna köpingsfråga.

För att emellertid ådagalägga, att såväl Konungens befallningshafvande som Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag i samförstånd med befolkningen vidtagit åtskilliga åtgärder till fromma för invånarna i Kiruna grufsamhälle, ber jag att få lämna följande meddelande.

I Kiruna har funnits prästman, anställd sedan början af 1903, och denne för kyrkobok på vanligt sätt. Gudstjänster hållas i hyrd lokal. Samhället och järnvägen utgöra ett särskildt taxeringsdistrikt, hvars ledamöter utses inom samhället. Kommunälstämorna hållas numera växelvis i Kiruna och i Vittangi. Sålunda hölls ordinarie oktoberstämma 1906 i Kiruna och likaså marsstämma 1907 samt den extra stämman, där bevillningsberedningens ledamöter utsågos. Beslut är ock fattadt, att nästa oktoberstämma skall hållas i Kiruna. Vägstyrelsen är kallad till sammanträde i Kiruna i denna månad.

Svar på
interpellation.
(Forts.)

Fattigvården är sedan början af 1903 ordnad så, att kommunalnämnden tillsatt tre i Kiruna bosatta personer, hvilka utbetala medel och sköta fattigvården. Särskild fattigvårdsrote för Kiruna är under bildning. För kommunens räkning ha i Kiruna uppförts polisstation med tingslokal och bostadslägenheter för personal och domare samt epidemisjukhus. Ett skolhus af sten med tolf lärosalar för en beräknad kostnad af 170,000 kronor är under uppförande.

För skolväsendet har dessutom blifvit sörjdt genom järnvägsstyrelsen, som upplåtit skollokal samt bostadsrum för en lärare, och genom Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, hvilket upplåtit två byggnader med hvardera tre och en med fyra lärosalar, hvarjämte bolaget för närvarande bygger ett skolhus med 6 lärosalar och ett slöjdskolehus. Därjämte har bolaget inrättat ett skolkök, en slöjdskola för flickor samt en högre folkskola, afsedd för barn, som lämnat folkskolan.

För närvarande finnas i Kirunas folk- och småskolor förutom en öfverlärare, en slöjdlärare och två skolkökslärarinnor, 20 lärare och lärarinnor, af hvilka en del genom bolagets försorg erhållit bostäder.

Skolväsendet i Kiruna skötes af en skolnämnd, hvilken också har i uppdrag att sköta skolorna utmed järnvägslinjen.

Kiruna stadsplan skötes i enlighet med Riksdagens beslut af en af Konungens befallningshafvande tillsatt byggnadsnämnd, hvilken också i vissa delar tjänstgör såsom hälsovårdsnämnd. Denna byggnadsnämnd öfvervakar byggnadsverksamheten enligt särskild utfärdad stadga samt ombesörjer gatubyggnad m. m.

Brandväsendet skötes af en frivillig brandkår.

Genom en inom samhället bildad kommitté har på bekostnad af Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag utförts en omfattande undersökning rörande vatten- och kloakledningar.

Oaktadt samhället ej haft sin egen kommunalförvaltning, hafva sålunda de allmänna behofven blifvit tillgodosedda sannolikt i större utsträckning än i andra nya samhällen och i allmänhet utan att kostnaderna härför drabbat det stora flertalet af de skattdragande.

Frågan om Kirunas och järnvägsområdets afskiljande från Juckasjärvi församling har äfven på senare tiden varit upptagen till behandling, men har ej tillvunnit sig majoritet vid ett härför afhållet möte.

Åtskilliga anse, att frågan enklast och lättast skulle kunna lösas genom en delning af församlingen, så att Kiruna tillika med nordvästra delen af församlingen afskildes till en egen församling, och att inom den afsöndrade församlingen Kiruna samhälle skulle afskiljas såsom stad eller köping. Genom att taga området för staden eller köpingen betydligt mindre än som förslaget nu upptager, skulle enligt mängas åsikt svårigheterna med

ströängarna kunna lättare undanröjas och en hel del af de af olika myndigheter uppställda villkoren förfalla, hvarjämte i framtiden eljest helt visst uppkommande svåra förvecklingar skulle kunna undvikas.

Svar på
interpellation.
(Forts.)

Härefter anförde

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Jag ber först och främst att få betyga min tacksamhet för herr civilministerns välvilja att så beredvilligt svara på min interpellation och så sakrikt utreda de frågor, den berör. Herr civilministern sade, att frågan icke är löst. Det kan jag mycket väl medgifva, men icke blir den lättare att lösa, däriegenom att den får ligga 14 månader hos Konungens befallningshafvande på en dammig hylla. Ingen må heller kunna påstå, att den det blifvit under den tid man hållit på med densamma, utan saken har varit den, att, såsom herr civilministern sade, landshöfdingen härunder till största delen varit upptagen, och då han själf förbehållit sig att taga denna frågas lösning om hand, så har den blifvit hvilande. Men detta tillvägagående förefaller mig betänkligt, då det gäller en fråga så viktig och brådskande som denna. Landshöfdinginstruktionen innehåller en bestämd föreskrift, att, under det landshöfdingen är af förfall hindrad tjänstgöra, länsstyrelsen skall utöfvas af landssekreteraren och landskamreraren och vidare att alla till Konungens befallningshafvande hänskjutna mål och ärenden med all möjlig skyndsamhet skola behandlas och med slut afhjälpas. Att då, på sätt här blifvit gjordt, undantag från föreskrifna arbetsordning göres i en fråga till men för ett stort samhälle, synes mig beklagligt.

Herr civilministern berörde en särskild svårighet, som uppstår med de så kallade ströängarna. Dessa, som äro skattlagda under enskilda hemman, äro belägna å kronojord utan att vara därifrån afskilda. Lösningen af frågan synes mig emellertid ej så svår, då dessa ströängar äro tillagda hemmanen endast så länge, tills de kunna med annan jord ersättas, och således kan man ju tänka sig en lösning däriegenom, att dessa ströängar utbytas mot annan å kronans område belägen mark, hvarigenom de bli disponibla för afsedda ändamålet.

Det är nu järnvägsstyrelsens förslag, som hakat upp hela frågan. Den föreslog nämligen, att med detta Kiruna grufsamhälle skulle förenas järnvägslinjen och dess befolkning. Det är det ena alternativet. Man skulle då få som köping eller kommun en sträng 15 mil lång och kanske några hundratal meter bred och dessutom Kiruna samhälle. Det är ju en orimlighet, som faller på sig själf.

Det andra förslaget är att till denna sträng skulle läggas hela den del af Juckasjärvi socken, som faller väster ut, men

Svar på denna del är till större delen ödemark, så att det förändrar icke
interpellation. frågan.

Forts.)

Herr civilministern påpekade, att järnvägsmännen själva vore angelägna att blifva införlifvade med Kiruna kommun. Ja, det är ett påstående, som kanhända något bör modifieras. De ha visserligen i skrifvelse petitionerat härom, men sedermera ha de på ett möte, där en mängd järnvägsmän voro närvarande, uttalat sig mot detta förslag. Det är klart, att om de skulle förenas med Kiruna grufsamhälle, så skulle de komma att få bära icke endast de afgifter, de dryga kostnader, som äro förenade med nydaningen af hela samhället, utan de skulle också få bära de kostnader, som drabba kommunen i dess helhet, sålunda dubbla kostnaden, hvaraf järnvägsfolket till största delen icke har nytta och i synnerhet icke af hvad som påkostas Kiruna grufsamhälle. Jag vill i sammanhang härmed påpeka, att järnvägstjänstemännen i Kiruna i skrifvelse till vederbörande myndighet framhållit — att de för ingen del vilja införlifvas med Kiruna grufsamhälle, och de påpekade därvid just de omständigheter, som jag nu framhållit. Förevarande frågas behandling är ett typiskt exempel på en viktig frågas behandling af myndigheterna. Kammarkollegium låg på denna fråga i nio månader. Hos Konungens befallningshafvande hvilade den första gången ett år, därunder dock ett flertal myndigheter yttrade sig, bland andra äfven domkapitlet. Domkapitlet afgaf det vidlyftigaste och mest utredande utlåtandet af alla myndigheter. Det behöfde dock endast knappa två månader för utlåtandet. Sedan kom utlåtandet tillbaka till Konungens befallningshafvande i febr. 1906, och där har det legat sedan dess. De kommitterade från Kiruna, som tillskrifvit mig, ha uppgifvit att när landshöfdingen höll möte i maj 1906, sade han, att handlingarne skulle ofördröjligen, sedan protokoll öfver sammanträdet uppsatts, ingå till Kungl. Maj:t med eget yttrande, och de hafva äfven meddelat mig, att civilministern, som vid sitt besök förra året mycket noga tog reda på förhållandena, hade sagt åt dem tröstande, att dessa ströängar icke skulle få hindra frågans lösning.

Nu har herr civilministern framhållit som en förmildrande omständighet i afseende på Kirunas önskemål, att Kirunas angelägenheter i det stora hela hafva blifvit ganska nöjaktigt besörjda genom de anordningar, som provisoriskt vidtagits. Ja, det är nog sant, men en annan sak är, att ett stort samhälle på 8,000 invånare verkligen kan hafva rätt att ernå det önskemålet att få den själfstyrelse, som är tillagd mycket, mycket mindre kommuner, mycket mindre utvecklade städer, än hvad fallet är med den kommun, hvarom här är fråga. Man får då komma ihåg, att om också några kommunalstämmor hållas i Kiruna, så hållas kyrkostämmorna, därvid stora, stora utgifter för samhället afgöras, uti Vittangi. Till Vittangi är det 21 mil, däraf 10 mil järnväg

och 11 mil landsväg. Vidare måste vi ihågkomma, att i Vittangi skola kommunala val, skola politiska val försiggå, och det är ju helt enkelt omöjligt att utöfva dessa rättigheter just på grund af denna anomali. Nu är jag tacksam för att herr civilministern så uttömmande tagit del af frågan, och jag vill endast uttrycka den förhoppningen från samhället där uppe, att det icke må dröja så länge, innan denna högst viktiga och nödvändiga angelägenhet blir ordnad, så att den önskade själfstyrelsen ernås.

Svar på
interpellation
(Forts.)

Herr Carlsson i Malmberget: Herr talman! Interpellanten har i motiveringen till sin interpellation lika väl som äfven nu herr statsrådet och chefen för civildepartementet uppdragit denna frågas historik. Jag skall därför icke inlåta mig på att betona vare sig samhällets uppkomst eller dess utveckling, enär detta redan nöjaktigt påvisats. Men jag skall dock tillåta mig att med ett par ord angifva min uppfattning angående denna frågas läge, och detta så mycket mer, som jag icke riktigt i herr civilministerns svar å interpellationen kunde finna, huruvida han för sin del skulle vara villig att medverka till, att det önskemål verkligen blefve realiseradt, som interpellanten i sin interpellation omnämnt. Interpellanten har kallat ärendets föregående behandling en »långdans» mellan myndigheterna. Jag skulle vilja ändra det ordet till »snigelgång», alldenstund det är öfver 5 år sedan kyrko- och kommunalmyndigheterna i Jukkasjärvi togo initiativ till denna frågas lösning. Och sedan har den ju hela denna tiden cirkulerat mellan de olika myndigheterna för deras yttranden öfver densamma. Då i alla fall förhoppningar kunde hysas om att frågan äntligen skulle hafva genomgått alla byråkratiska former, så att den vore mogen för sin lösning, så kommer det i början af 1905 från 4 stycken järnvägstjänstemän en inlaga, som stjälpes omkull det hela. Och angående denna inlaga har kungl. järnvägsstyrelsen, som sedan yttrat sig i ärendet, icke ställt sig på samma ståndpunkt till frågan, som dessa järnvägstjänstemän gjort, utan den kungl. styrelsen har begärt att få utredning om frågans lösning på ett helt annat sätt. På grund däraf är det förklarligt, att invånarna där uppe hysa farhågor för att dessa invändningar, som gjorts efter så många års förlopp, komma att medföra, att frågan ohjälpligen blir tilltrasslad, så att densamma nu åter måste undergå lika många nya utredningar, som redan ägt rum, innan en eventuell lösning af frågan skall kunna åstadkommas. Visserligen torde det ju kunna hända, att den järnvägspersonal, som skulle blifva inkorporerad i Kiruna samhälle, komme att blifva underkastad något högre utgifter än dem, som den skulle utgöra, om den komme att fortfarande tillhöra Jukkasjärvi kommun, men man måste ju också betänka, att järnvägsområdet med där boende personer kommer att i alla

Svar på
interpellation.
(Forts.)

afseenden blifva i åtnjutande af alla de förmåner, som köpingen kan lämna sina invånare i fråga om så väl skolväsende som allt hvad till ett ordnadtt samhälle hörer. Herr civilministern framhöll visserligen, att det har visats välvilja från Luossavaara-bolagets sida, hvilket har tagit initiativ till ett höjande af existensmöjligheterna, och att detta har skett i samråd med länsstyrelsen och befolkningen på platsen samt att dessa anordningar ej dragit särskilda kostnader för folket. Ja, att alla varit eniga om, att något måste göras, för att folk skulle kunna bo där, det är ju klart, men jag tror ej, att de förmåner, som genom denna bolagets välvilja åstadkommits, tillnärmelsevis varit tillräckliga att hålla fastighetsägarna på platsen skadeslösa för de högre indirekta årliga kostnader, som vållats dem på grund af de ordnade förhållandena. Ty då icke erforderliga brandsläckningsanordningar funnits, så har tarifföreningen satt premierna så högt som 10 pro mille. Så har det varit hela tiden i Malmberget, och jag tror ej, att det varit lägre premier i Kiruna. Men ifall man haft laga former för att kunna verkställa utdebitering för brandväsendets ordnande, så hade en ganska afsevärd kostnad på det sättet kunnat besparas till följd af de lägre premierna. Sålunda torde det väl ej vara ren vinst allt, som man har kommit i åtnjutande af genom de utlägg, som skett från bolagets sida. Dessutom är det ju klart, att den befolkning, som brutit bygd där uppe i dessa öde fjällar, har fått ådagalägga så mycket energi och lifskraft samt visa så mycken handlingsförmåga, att man ju kan förstå, att de kunna fordra af staten i gengäld för denna sin energi och riksnyttiga företagsamhet — att skapa beskattningsbara samhällen där uppe i ödemarkerna — att blifva tillerkända samma medborgerliga förmåner, som andra samhällsmedlemmar hafva i form af sina samhällsinstitutioner, och att de sålunda ej känna sig tillfreds med att så länge inom statsamhället »stå på nåder», som man säger. Och likaså kan det ju icke befinnas vara tillfredsställande för ett samhälle med cirka 8,000 invånare att låta andra personer välja exempelvis de lärare, som skola undervisa deras barn. Dessa väljas, som nämnts, 21 mil från samhället. De äro valda icke i Kiruna, utan borta i Vittangi. Att Kiruna-borna ej kunna vara nöjda med detta, det kan man ju förstå. Likaså ställer det sig i politiskt afseende där. Det har hela tiden varit omöjligt för dem att kunna utöfva sina medborgerliga rättigheter i likhet med andra medborgare, och att då missnöjet med de rådande förhållandena skall vara ganska starkt där uppe, det är ej att förundra sig öfver. Och alltså är det klart, att det där råder en liflig önskan, att denna fråga måtte få sin lösning.

Men skall nu Kungl. Maj:t taga fasta på de invändningar, som gjorts genom järnvägsstyrelsens allsmåttiga ingripande i sista stund? Det kan icke af det svar, som gifvits af herr stats-

rådet, hämtas några ljusa förhoppningar för den närmaste framtiden, utan tvärtom. I ett så stort samhälle ställer det sig ju i många afseenden afvita, då man ej har några laga former för att kunna verkställa utdebitering för ett enda ändamål.

Svar på
interpellation.
(Forts.)

Jag har många minnen af, huru vi fått laborera oss fram i Malmberget, där svårigheterna äro liknande med dem i Kiruna. Men i Malmberget har man under senare åren inskränkt sig till att önska sig ett municipalsamhälle. Men den frågan har ännu ej heller blifvit löst. Jag tager mig friheten att som en illustration anföra ett exempel. Man gick och vandrade i »mörko lande» där uppe i ett så stort samhälle utan gatlyktor. Man hade dåliga vägar och intet ljus. Att då ett önskemål uppstod att kunna åstadkomma gatubelysning, ligger i sakens natur. Så gick man in till Konungens befallningshafvande med begäran om, att det ur de influtna tomtmedlen, som Konungens befallningshafvande förvaltar, det skulle gifvas ett anslag för att anskaffa 10 luxlampor. Konungens befallningshafvande beviljade de för ändamålet nödiga medlen — jag tror det var omkring 2,000 kronor — och de 10 luxlamporna inköptes; men med det förbehållet att samhället skulle bekosta underhållet och lyset. Ja, lamporna kommo och sattes upp; men när det så gällde att skaffa underhåll till lamporna: hvarifrån skulle det tagas? Någon utdebitering på fastighetsägarna kunde man icke företaga. Det fanns visserligen intresse för lamporna, men icke så genomgående, att hvar och en välvilligt kom med sin slant; utan man skulle nog hafva behöft laga former för att kunna uttaxera beloppen. Följden däraf blef, att lamporna stodo där, — men de stodo där svarta — till allmänhetens förnöjelse. I och för sig var det ju också lustigt nog, att vederbörande kunnat visa sådan brist på framsynhet, att de bestämt, att man skulle utdebitera medel i ett samhälle, som saknade laga former för utdebitering. Slutligen, då det icke fanns någon råd att få lamporna att lysa, måste man hålla soiréer för att inbringa medel för ändamålet och laborera än på ett sätt, än på ett annat; mera intresserade personer skänkte också medel; och så gick det *ett* år. Men för att lamporna sedan skulle lysa, har länsstyrelsen de två senaste åren måst af tomtmedlen bevilja årliga anslag. Således hålla vi för närvarande som bäst på med att bränna upp en del af dessa tomtmedel; och detta därför att det icke lyckats oss att få municipalsamhälle, så att vi kunnat utdebitera de för lampornas underhåll nödiga medlen.

Den, som har någon kännedom om förhållandena däruppe, skulle i det oändliga kunna uppräknat förtärligen drastiska exempel på huru det ter sig. Jag vill emellerlid icke därmed trötta kammaren. Jag har med detta endast velat säga, att jag finner det missnöje, som gör sig gällande med de nuvarande förhållandena, vara väl befogadt; och på samma gång vill jag uttala den

Svar på
interpellation.
(Forts.)

förhoppningen, att Kungl. Maj:t, då nu ärendet äntligen inkommer för slutlig pröfning, måtte göra allt hvad på Kungl. Maj:t ankommer, för att frågan slutligen och snart måtte bringas till den lösning, som befolkningen i Kiruna samhälle själf önskar.

Herr Branting: Jag ber att med ett par ord ytterligare få understyrka, att den formulering, som herr civilministern gifvit sitt svar, synes mig föga hoppgifvande. På den, som haft tillfälle att se förhållandena där uppe och höra befolkningens klagomål öfver hur illa det är ställt, måste det göra ett egenomligt intryck att finna, hurusom, när det gäller ett intresse för den stora allmänheten, det finnes så många byråkratiska omöjligheter, som stapla upp sig den ena på den andra, medan vi däremot hafva talrika och talande exempel på, huru lätt det går att få sådana där förhållanden ordnade och att intressera vederbörande för en snabb lösning, när de stora bolagen äro direkt intresserade af en fråga.

Den motsättning, som här framträder, är icke smickrande för våra myndigheters sätt att handlägga dylika saker. Det ligger sålunda i dessa myndigheters eget intresse, från de mera underordnades och ända upp till de högstas, att icke allmänheten tvingas att närmare reflektera öfver denna motsättning. Jag vill därför hoppas, att förhållandena så fort som möjligt gestalta sig på ett sådant sätt, att ej dylika rent underordnade detaljer som dessa ströängar, hvilka denna gång varit det formella hindret, måtte förhindra lösningen af en fråga, som är af så stor vikt för en talrik befolkning där uppe i ödemarken.

§ 5.

Föredrogos hvardera för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner: angående pension å allmänna indragningsstaten åt musiksergeanten V. H. Kindstrand; och angående upplåtelse till landtförsvaret af förra landshöfdingebostället Rydhof n:o 1 i Jönköpings län.

§ 6.

Efter föredragning af herr *K. A. Staaffs* vid nästföregående sammanträde framställda och då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för jusstitedepartementet få framställa spörsmål blef denna anhållan af kammaren bifallen.

Vidare föredrogos och bifölls herr *E. Beckmans* i Djursholm vid berörda sammanträde framställda och likaledes bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa ett spörsmål.

§ 7.

Föredrogs men bordlades åter sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4.

§ 8

Vidare föredrogs Första Kammaren protokollsutdrag, n:o 204, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut i anledning af dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 7, i anledning af motion af herr von Möller om skrifvelse till Konungen angående skärpta bestämmelser i fråga om offentliga föreställningar, djurföreläsningar m. m.; och beslöt Andra Kammaren öfverlämna ifrågavarande ärende till förberedande behandling af kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

§ 9.

Härefter föredrogs, men blefvo ånyo lagda på bordet Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 20 och Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 21.

§ 10.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af väckta motioner om lagstiftningsåtgärder för befrämjande af en bättre vård af enskildes skogar.

Efter föredragning af *punkten 1:o*), angående användande af skogsvårdsafgifter till inköp af allmänningsskogar, begärdes ordet af

Herr Svensson i Skyllberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Lagutskottet hemställer här, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och om möjligt redan till nästkommande års Riksdag framlägga förslag till lagbestämmelser, hvarigenom skogsvårdsstyrelserna tilläggas rättighet att i fall, då sådant finnes lämpligt, förvärfva skogsmark till bildande af allmänningar för vederbörande landstingsområde samt för sådant ändamål använda influtna skogsvårdsafgifter.

Då vid förra årets riksdag här i kammaren förelåg till behandling en kungl. proposition med förslag att skogsvårdsstyrelse skulle äga rätt förvärfva fast egendom men denna proposition var af statsutskottet afstyrkt, tog jag mig friheten här i kammaren framhålla, att det i många fall kunde vara önskvärdt, att skogsvårdsstyrelse ägde sådan befogenhet, särskildt med hänsyn till önskvärdheten af att skogsvårdsstyrelserna bereddes möjligheten att förskaffa sig egna plantskolor i till-

räcklig mängd samt, där så kunde erfordras, tomtplats för anläggande af fröklängningsanstalt.

Vi förstå nog litet hvar, att, för att skogsvårdsstyrelserna skola kunna fylla sin uppgift, det är nödvändigt, att de sättas i tillfälle till skäligt pris kunna tillhandahålla allmänheten godt skogsfrö. I många fall låter detta sig icke göra med mindre än att de hafva att förfoga öfver egna fröklängningsanstalter. Föregå skogsvårdsstyrelserna med anläggning af sådana, kommer detta helt visst äfven att verka sporrande på den enskilda företagsamheten i denna riktning.

Jag skulle alltså hafva önskat att lagutskottet hemställt, att skogsvårdsstyrelserna skulle äga rätt att för landstingsområdesräkning inköpa icke allenast till bildande af allmänningar tjänlig skogsmark utan ock tomter, lämpliga för anläggning af plantskolor och för fröklängningsanstalter, samt, där så anses lämpligt, boställen för länsskogvaktare. Jag vågar hoppas, att regeringen tager denna sak i öfvervägande och att, då förslag i af utskottet antydd riktning förelägges Riksdagen, det af mig nu framhållna önskemålet äfven blir beaktadt. Jag har för närvarande intet särskildt yrkande i denna punkt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. uthållig skogshushållning på enskildes skogar.

Punkten 3:o), angående uthållig skogshushållning på enskildes skogar.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 166, hade herr *C. A. Lindhagen* yrkat, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära förslag till en lagstiftning, hvarigenom bolag och enskilda personer, som ägde skogar af mera betydande omfattning, ålades att å dem införa uthållighetsbruk exempelvis enligt hushållningsplaner, som faststälts af vederbörande myndighet.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, efter verkställd erforderlig utredning, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning, hvarigenom bolag och enskilda personer, som ägde skogar af mera betydande omfattning, ålades å dem införa uthålligt skogsbruk.

Vid denna punkt hade emellertid fogats reservation af herrar *C. A. Sjöcrona, G. Andersson, J. A. Lilliesköld, C. D. T. Uppström* och *E. L. Petersson*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Ang. uthållig
skogshushåll-
ning på en-
skildes skogar.

(Forts.)

Herr Svensson i Skyllberg, hvilken anförde: Mot lagutskottets förslag i föreliggande punkt ber jag härmed få opponera mig, *ingalunda* därför att jag icke vill hafva uthålligt skogsbruk, utan därför att jag tror, att konsekvenserna af en sådan lagstiftning skulle vara ytterst betänkliga och leda till ohyggliga trakasserier och olidligt förmynderskap. Och för öfrigt, mina herrar, hvarifrån skulle vi få lämpliga och kompetenta personer att bedöma, om ett skogsbruk är uthålligt eller icke? Skulle de forsligt bildade skogsförvaltarne, hvarom skogskommittén talat, vara mera kompetenta? Om uppenbar vanvård föreligger, kan man ju något så när bedöma; men huruvida ett skogsbruk är uthålligt eller ej, det är en sak, som ej är så lätt att afgöra. Vi hafva ju nyss antagit en lag om skogsvårdsstyrelser och deras befogenhet. Låt dessa skogsvårdsstyrelser nu först arbeta sig in i sin verksamhet, och låt oss se hvad som genom dem kan åstadkommas, innan vi gå vidare på lagstiftningsvägen gent emot den enskilde skogsägaren.

Med stöd af skogsvårdsstyrelsernas berättelser för år 1905 vill motionären bevisa, att sådan ytterligare lagstiftning är nödvändig; och utskottet föreslår nu i öfverensstämmelse med motionären sådana åtgärder, till en början gent emot bolag och enskilda personer, som äga skogar af mera betydande omfattning. Jag vill då, med stöd af samma skogsvårdsberättelser, framhålla, att det just är sådana skogar, som i regeln äro de bäst skötta.

Det talas i våra dagar så ofta om skogssköfving och det dåliga skick, i hvilket våra skogar skola befinna sig. Något fog för detta tal finnes ju; men det torde ock böra framhållas, att detta tal, för så vidt det berör skogarna söder om Dalälven, är rätt mycket öfverdrifvet. Visst är, att tillgången på mogen och öfvermogen skog, tillhörig enskilda, är vida mindre än den var för några tiotal år sedan; men att så blifvit fallet, är väl icke någon nationalförlust i och för sig, endast landet för den erhållit skäligh valuta. Ty att skog, som saknar kvantitetstillväxt och äfven är underkastad kvalitativ försämring, skall kvarstå och upptaga marken, är ju nationalförlust, ej nationalvinst.

Jag vågar gent emot talet om våra skogars försämrade tillstånd påstå, att virkesmassan i sådana skogar som dem, mot hvilka motionären nu föreslår åtgärder, söder om Dalälven är fullt så stor nu, som den var för en mansålder sedan, samt att tillväxtförmågan per ytenhet är vida gynnsammare nu än då; och märk, mina herrar, det är i regeln de enskilda skogarnas afkastningsförmåga som ökats, under det att skötseln af de allmänna skogarna ännu på många håll lämnar mycket öfrigt att

Ang. uthållig
skogshushåll-
ning på en-
skildes skogar.
(Forts.)

önska. Särskildt är detta fallet med boställsskogarna, hvilkas skötsel ofta är under all kritik.

Så länge staten icke visat, att den på ett vida bättre sätt än nu kan öfva tillsyn öfver de under dess kontroll ställda skogarna, tror jag man bör akta sig för att utsträcka dess förmynderskap öfver den enskildes skogar. Hurudan ekonomi tro herrarne vårt land skulle ha, om våra enskilda skogar lämnade relativt lika dålig afkastning som våra allmänna skogar, såväl kronoparker som boställsskogar, göra? En hvar, som något tänkt sig in i den saken, måste medgifva, att vi på få områden slösa mera än på detta genom det sätt, hvarpå vi låta våra allmänna skogars afkastningsförmåga förspillas.

Talet om vanskötsel af enskilda skogar var nog lika starkt i början på förra århundradet, och äfven tidigare, som nu. Åtminstone får man det intrycket, hvad bergslagsorterna beträffar, om man läser sådana handlingar som Johan Johanssons Nora-skogsarkiv och dylikt. På den tiden föröddes mycken skog, och mycken i sig själf god skogsmark fick nedsatt afkastningsförmåga genom oförnuftig svedjebränning, genom att använda vackra virkesämnen till stängsel och dylika mindre värdefulla ändamål. De bränsleödande eldstäderna på den tiden kräfde nog lika mycken vedbrand för den dåvarande befolkningen, som i våra dagar åtgår för en dubbelt så stor folkmängd. Ej underligt heller, att man då slösade med skog, när den beredde innehafvaren så föga afkastning. Huru lågt denna afkastning då kunde beräknas, framgår tydligt däraf, att det då i bergslagsorterna allmännaste afbrukningssättet för industriella ändamål, kolningen, lämnade föga afkastning öfver den tidens låga arbetskostnad; och då stoppades timmer och timmerämnen utan tvekan in i milorna, medan sådan ved, som nu användes såsom kolved, helt och hållet ratades och kvarlämnades i skogarna att ruttna. Ännu så sent som för 20 år sedan kunde värdet af kolved på rot, äfven i trakter med goda kommunikations- och afsättningsförhållanden, icke gärna sättas högre än till 2 à 3 öre per kubikfot, oftast lägre. Nu är värdet ett helt annat.

Denna värdestegring kommer i sin tid att medföra, det skogsägaren blir intresserad af att sköta sin skog med den största uthålliga afkastningsförmåga i sikte; och att leda skogsägarens sträfvan i sådan riktning är en af skogsvårdsstyrelsernas viktigaste uppgifter. Men att bestämma, när och under hvilka förhållanden den enskilda med största möjliga nationalvinst skall taga sin skörd, äro nog statens organer icke mäktiga; utan torde detta äfven för framtiden få vara privatägare förbehållet att få bestämma. Staten skall genom skogsvårdsstyrelserna tillse, att man icke vanvårdar sin mark, så att återväxten äfventyras; men härvid torde lagstiftningen ock böra stanna.

Då detta, herr talman, är min uppfattning, ber jag att här-

med få föreslå, att Andra Kammaren ville fatta samma för- *Ang. uthållig*
ständiga beslut, som Första Kammaren i detta afseende redan *skogshushåll-*
fattat, det vill säga afslå utskottets hemställan. *ning på en-*
skildes skogar.

(Forts.)

Herr vice talmannen, som emellertid öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar gaf härefter på begäran ordet till

Herr Ekman i Mo gård, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! I olikhet med den närmast föregående ärade talaren har jag den uppfattningen, att de, som uti våra skogars uthållighet för framtiden vilja se en af de viktigaste faktorerna för vårt lands ekonomiska utveckling, böra vara motionären och utskottet tacksamma, motionären för att han väckt sin motion, och utskottet för den behandling det ägnat densamma.

Man har velat göra den invändningen, att den lagstiftning, som nu här är föreslagen, skulle innebära ett ingrepp i den personliga äganderätten. Motionären har redan på ett kraftigt sätt påvisat, att så icke är förhållandet, och därtill torde man ock kunna lägga det faktum, att vi redan genom 1903 års lagstiftning ha kommit in på sådana ingrepp i den personliga äganderätten, om sådana fall som det föreliggande skulle kunna så betraktas, hvilket jag dock bestrider.

Den föregående ärade talaren ansåg, att särskildt stora svårigheter skulle komma att möta att finna kompetenta personer för bedömande af huru skogarna sköttes. Jag tror, att han öfverdref denna svårighet. Inom vårt land finnas så många forstligt skolade personer och så många praktiska skogsmän, att det säkerligen icke behöfver möta några svårigheter att finna personer fullt kompetenta att bedöma, huruvida skogar vanskötas eller icke.

Jag har särskildt funnit det förvånande, att motståndet mot denna lagstiftning kommer från herr Svensson i Skyllberg, då jag trodde mig veta, att han var vän af en ordnad, rationell skogskultur. Jag tror nämligen, att de, som väl sköta sina skogar och som äfven för framtiden vilja göra det, icke ha något att frukta af en sådan lagstiftning, som här föreslås. Däremot kan en sådan lagstiftning komma att utgöra en god och välbehöflig hämsko på skogssköflandet. Det erkändes ju ock, då 1903 års lag antogs, att den endast var att betrakta såsom en grund inom skogslagstiftningen, på hvilken man sedermera borde bygga vidare. Från herr Svenssons eget län uttalar sig äfven skogsvårdsstyrelsen i den riktningen, då det i dess berättelse, som finnes återgifven i utskottsutlåtandet, säges, att omdömet om länets skogar måste blifva synnerligen nedslående. Men det fanns dock en del egendomar, hela byar, till och med hela socknar med synbara afvikelser till det bättre. Den nya skogslagen hade lämnat ett medel att förebygga missbruken och i någon mån godtgöra förödelserna. Dess räckvidd hade visserligen icke blifvit pröfvad, men den

Ang. uthållig skogshushållning på enskildes skogar.

(Forts.)

korta erfarenheten uteslöt på intet sätt förhoppning, att den skulle visa sig välsignelserik. Skulle dess räckvidd öfverskattas, så torde en ändring eller skärpning i syfte att förmildra förutnämnda osunda affärstransaktioner komma att hälsas med tillfredsställelse.

Jag vågar hoppas, att Andra Kammaren måtte i denna fråga fatta ett annat beslut, som jag i motsats till herr Svensson vill kalla ett klokare beslut, än Första Kammaren fattat, där, så vidt jag är riktigt underrättad, icke ens framkom något yrkande om bifall till utskottets hemställan. Jag anhåller, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Forssling: Herr vice talman! Man säger stundom, att adelskap förpliktar. Man kan med samma skäl säga, att äganderätten till Sveriges jord förpliktar. Ju större och rikare område jag har, dess större måste ock mina förpliktelser vara mot det allmänna och mot kommande släkten. Om det visar sig, att denna i mina ögon viktiga sanning förbises och icke vinner tillbörligt beaktande af dem det vederbör, måste lagstiftningen här som på så många andra håll träda emellan för att råda bot för det onda. Vi äro visserligen ägare, men vi äro äfven förvaltare åt kommande generationer, för hvilkas vistelse och trefnad här i landet dessa naturrikedomar äro nödvändiga, yttrade i fjol dåvarande statsministern under debatten angående de stora bolagens skogsförvärf. Trots det att herr Svensson påstod, att allting är bra som det är inom skogsvården, åtminstone nedom Dalälven eller kanhända äfven ofvanför densamma, så föra dock skogsvårdsstyrelserna ett helt annat språk i sina verkliga framställningar, åtminstone dem jag har sett. Den enskilda erfarenheten från landsbygden liksom ock de uttalanden, som vid senaste skogsvårdsmötet gjordes af erfarna skogsmän, vittna likaledes om, att nästan öfver hela landet en ohejdad skogssköfving pågår, att vida mer afverkas, än som kan ersättas genom naturens och människors arbete. Om det således får fortgå på detta sätt, måste man — så framt man anser dessa skogsvårdsstyrelser berättelser sanna, den enskilda erfarenheten riktig och likaså att de, som talade på skogsvårdsmötet, visste hvad de sade — medgifva, att till sist brist på skog i många trakter skall uppstå. Därpå följa ju stora rubbningar i näringslivet, kanhända äfven försämradt klimat, såsom naturvetenskapsmännen påstå, och dessutom måste det äfven blifva svåra sociala följder därpå, att det blir svårare än hittills att till ett icke allt för högt pris erhålla virke och bränsle. De många egna hemmen, som man väntar få se växa upp öfverallt, bli väsentligt dyrare. Redan nu är kostnaden för byggnaderna en af de drygaste och utgör största hindret för uppkomsten af egna hem. För den fattiga befolkningen måste det bli svårare att taga sig fram, om en sådan

viktig nödvändighetsvara som bränsle fördyras. Ett socialt ondt skulle komma till de många förutvarande. Därför måste åtgärder vidtagas.

Ang. uthållig skogshushållning på enskildes skogar.

(Forts.)

De stora skogarna skötas, säga skogsvårdsstyrelsernas berättelser, i allmänhet bättre än de små. Men då borde det vara lika eller mera nödvändigt att lagstifta för de små skogsägarne än för de stora, eftersom lagen bör vara lika för alla. Motionären har i sin motivering besvarat frågan, hvarför han icke nu föreslår en lagstiftning för de små skogsägarne. Därtill kommer, såsom redan förut framhållits, att de stora skogarna för det allmänna äro af vida större betydelse än de små, hvarför ock de större skogsägarne måste anses hafva större förpliktelser mot det allmänna än de små. Dessutom kan ock vara att märka, att det för de större skogsägarna blir lättare att efterfölja en lag, sådan som denna, ty de ha redan till sitt biträde forstligt bildade män, som kunna uppgöra skogshushållningsplaner och redogöra för skogsvården m. m., som kan anses nödigt för kontroll.

Härmed har jag icke velat säga, att man icke skulle lägga några inskränkande band på de små skogsägarne och deras sätt att sköta sin skogsvård. Skogsvårdsstyrelserna säga ju, att på många hemman redan råder brist på husbehofsskog. Så långt torde ej heller de små få gå för att icke allt för mycket försvåra tillvaron för dem, som skola blifva deras efterträdare på dessa hemman.

Man kan äfven hålla före, som ock herr Svensson ansåg, att det egna intresset skall vara en borgen för skogarnas rationella skötsel. Det kan visserligen vara så på många håll, men man äger icke någon säkerhet härför. Gynnsamma konjunkurer, höga inköpspris på skogsegendomar och begär att få dryg ränta på de utlagda medeln kunna föranleda till misshushållning med skogskapitalet. Man kan en gång få bittert ångra, att man icke i tid gick med på den föreslagna lagen, sade en talare i Första Kammaren, då denna fråga förekom där i lördags. Vårt folk vill ha visshet om och säkerhet för, att det icke blott i statens utan äfven i de enskilda stora skogarna har en naturtillgång, på hvilken det med säkerhet kan räkna för all framtid. Med mindre kan nog icke vårt folk låta sig nöja.

Om Första Kammaren hade velat genom ett bifall till denna motion skänka nationen en sådan visshet, hade det varit ett bevis på offervillighet och en fosterländsk handling af högt och bestående värde. Men motionen afslogs, som vi veta. Första Kammaren ansåg i likhet med herr Svensson, att allt är bra som det är, och att det bör få fortgå som hittills med skogssköflingen. Om Andra Kammaren vill fatta ett annat beslut, kan detta således icke blifva annat än en opinionsyttring, men jag hoppas dock, att en sådan kan föranleda till att frågan ett annat år får en annan utgång äfven i Första Kammaren. En fortsatt

Ang. uthållig skogshushållning på enskildes skogar. (Forts.)

vägran att gå med på något sådant, som nationen i sin helhet fordrar — jag tror nästan att man kan säga hela nationen eller åtminstone dess flertal fordrar detta — kommer troligen att för-
anleda till längre gående yrkanden, öfver hvilka man då icke har rätt att förvåna sig.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Biesert: Herr talman, mina herrar! Jag vill redan från början tillkännagifva, att jag icke kommer att göra något annat yrkande än om bifall till hvad utskottet föreslagit. Det kan ju synas onödigt, att, då Första Kammaren redan har afslagit utskottets hemställan, nu tala så mycket om denna sak. Jag anser dock, att det är af en viss betydelse, att de, som äro intresserade af skogsskötsel, redan nu säga hvad de ha på hjärtat eller åtminstone det hufvudsakliga däraf. Då jag tillkännager, att jag kommer att yrka bifall till utskottets förslag, så menar jag därmed klämman, hvaremot jag icke kan helt och hållet gilla utskottets motivering. Jag skall icke trötta kammaren med att genomgå densamma punkt för punkt och taga upp allt för många synpunkter, utan jag vill blott tala om de hufvudsakligaste. Det är ju så, att om vi få en lagstiftning, hvarigenom bolag eller enskilda, som äga skogar af större omfattning, åläggas att införa uthålligt skogsbruk, kunde mången tro, att allt vore väl beställt. Men det är helt och hållet beroende på, *hur* denna lagstiftning blir, om det skall bli väl beställt eller icke. Jag skall be att få instämman med herr Svensson i Skyllberg däri, att om lagstiftningen skulle bli sådan, att den enskilde tvingades att sköta sina skogar på ungefär sådant sätt som staten åtminstone i många fall och i många delar af landet sköter bland annat de så kallade boställsskogarna, skulle jag vara en af de förste att på det allra högsta beklaga tillkomsten af en sådan lagstiftning. Efter min mening skötas dessa skogar icke på långt när så effektivt som önskligt vore, och jag vågar påstå, att om den enskilde skulle sköta sina skogar på det sätt, hvarpå staten sköter dessa sina skogar eller åtminstone dem jag har erfarenhet om, skulle det icke vara på långt när den utveckling och det lif i landet som det nu är. Jag anser, att man vid skötseln af dessa skogar ^{af} felar däri, att man skär allt för mycket öfver en kam. Det är visserligen uthålligt bruk, men det är allt för stramt och strängt. Man tar för litet hänsyn till de olika förhållandena på olika platser, för liten hänsyn till själfva skogsmarkens beskaffenhet o. s. v. På somliga trakter växer skogen mycket fort, på andra långsammare, på somliga ställen ligga skogarna så till, att man mycket väl kan använda ett sådant afverkningsätt, att man afverkar allt i småtrakter och således tar med det allra minsta, på andra platser åter ligga de så till, att ett sådant afverkningsätt icke ekonomiskt kan genomföras, därför att transportkost-

naderna bli för stora för småvirket. Där måste ett annat af-
 verkningssystem användas. Nu vill jag icke förneka, att man
 icke i dessa af staten skötta skogar i många fall tar hänsyn till
 dessa olika förhållanden, men på allt för många ställen tages
 för litet hänsyn till skogarnas afkastningsförmåga, deras läge
 m. m. Jag kan icke neka till, att vissa skogsstatstjänstemän,
 vissa sakkunniga på skogsvårdens område hafva ett alltför öfver-
 drivet begrepp om hvad som i praktiken menas med uthållighet
 i skogsbruk. Här har i dagarne talats om, att, för att ett skogs-
 bruk skall kunna betraktas som uthålligt, fordras en omloppstid
 af omkring 120—140 år. Skulle något sådant ingå i en hushålls-
 plan för skogskomplexer i västra Värmland, som nu mera än
 förr är beroende af pappersindustrien, vore det en beklaglig sak.
 I västra Värmland triffes företrädesvis gran, återväxten är enorm,
 och en omloppstid af 120—140 år skulle icke allenast vara
 onödigt lång, utan äfven till följd af själfva markens beskaffenhet
 i många fall till och med skadlig för en rationell skogsskötsel.
 i det att särskildt granskogar, då de blifva gamla, alltför lätt få
 innanröta. Jag menar, att när man skall lagstifta i en sådan
 ömtålig sak som den nu ifrågavarande, får man icke skära för-
 hållandena alltför mycket öfver en kam. Saken är så pass svår,
 att man bör gå tillväga med den största försiktighet och rådföra
 sig med icke blott statens skogstjänstemän, utan äfven med
 erfarna förvaltare som stå i enskild tjänst, ja, äfven med enskilda
 skogsägare. Jag ber att på det lifligaste få instämman med herr
 Lindhagen, då han någonstades i sina motioner säger, att det är
 fara å färde. Ja, det tror jag sannerligen att det är. Behofvet
 af en lagstiftning vill jag icke på något vis förneka. Jag
 erkänner, att vi nu kommit så långt, att om också icke öfver-
 afverkning försiggår, hvilket jag emellertid tror vara förhållandet
 på många ställen, så är dock gränsen så nära, att något nödvändigt-
 vis måste företagas.

Jag har, herr talman, velat säga detta, för att icke något
 missförstånd må kunna uppstå rörande min ställning till frågan
 särskildt med hänsyn till lagutskottets motivering. Jag skulle
 ha lust att yttra åtskilligt mer, men då kammarens tid är dyrbar,
 må det nu sagda vara nog. Jag yrkar bifall till utskottets
 hemställan.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen af förhand-
 lingarna, yttrade

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Jag ber om
 ursäkt, att jag ännu en gång kommer tillbaka. Jag vill endast
 framhålla, att frågan här icke gäller, huruvida vi skola hafva
 skogsvård eller icke, eller om vi skola hafva eller icke hafva
 lagar till skydd för skogen, ty sådana hafva vi redan nu i den

*Ang. uthållig
skogshushåll-
ning på en-
skildes skogar.*

(Forts.)

fullmakt, som är gifven våra skogsvårdsstyrelser. Här är frågan, huruvida vi hos regeringen skola begära en lag, som, om den samma kommer till stånd, ovillkorligen måste leda till trakasserier mot och ett olidligt förmynderskap öfver den enskilde. Märk väl, mina herrar, att skogsvårdsstyrelserna så sent som år 1905 trädde i verksamhet och att det således endast är på tredje året, som de utöfva denna sin verksamhet. Låt om oss då i all rimlighets namn först se till, hvad af dem kan åstadkommas med den fullmakt de fått. Räcker denna fullmakt icke till, låt om oss då utvidga den, men må vi icke begära, att enskilda skogar skola ställas under kontroll af statsfunktionärer, hvilka i många fall så eklatant visat sig odugliga att sköta de skogar, som de redan hafva under sin vård. Jag tackar herr Biesert, som understödde mig i min uppfattning, att boställskogarna skötas illa. Jag är viss om, att många drastiska exempel finnas på, att dessa skogar i jämförelse med de enskilda skogarna skötas så illa, att det är rent af upprörande och härigenom förorsakas en nationalförlust som är ganska betydlig. Ej heller ur kronoparkerna tages ens närmelsevis den afkastning, som staten skulle hafva rätt att fordra af ett så stort kapital. Låt om oss, som sagdt, först se till, hvad våra nuvarande skogsvårdsstyrelser mäktat åstadkomma, och låt om oss icke skrämmas af att de i sina berättelser, till en del för att rycka upp allmänheten, målat väl mörka färger. Så har åtminstone i någon mån den skogsvårdsstyrelse jag har äran tillhöra, nämligen skogsvårdsstyrelsen i Örebro län, gjort. Skulle det sedan visa sig, att vi af våra nuvarande skogsvårdsstyrelser icke kunna få hvad vi önska, kunna vi lagstifta, men då på ett praktiskt sätt. Det är icke så brådskande, som man här sökt göra gällande. Ty jag kan försäkra eder, mina herrar, att skogsvården visar tendens till en glädjande framgång öfver hela landet, och i och med det att skogsägarne få klart för sig, att det länder till ekonomisk fördel att väl sköta sina skogar, blir också skogsskötselns bättre. Jag tror, att det skulle vara mycket oklokt, om Andra Kammaren med något större röstetal uttalade sig till förmån för laguskottets hemställan, ty den mynnar ut i ett förmynderskap, som kommer att kännas odrägligt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Friherre Adelswärd: Herr talman, mina herrar! Oaktadt de åsikter, som uttalats af den föregående ärade talaren i hans första anförande, redan blifvit ur olika synpunkter bemötta, tror jag dock, att det måhända kan vara af en viss betydelse, att personer, som själfva disponera stora skogsmarker, yttra sig om den föreliggande frågan. Det är nämligen de som skulle komma att drabbas af de olägenheter, som den nu föreslagna lagstiftningen kunde medföra. De fördelar, som denna lagstiftning

skulle föru med sig, äro dock enligt mitt förmenande större än de olägenheter, som med densamma kunna följa. Jag tror t. ex., att det finnes åtskilliga skogsegendomar, hvilkas ägare verkligen vilja väl sköta sina skogar, men som äro urständssatta därtill eller också icke förstå sig på det. För sådana skulle det ovillkorligen vara fördelaktigt, om det funnes en lag, som tvingade dem att vidtaga åtgärder, nödvändiga för skogens rätta skötsel. Jag har en från den föregående ärade talaren afvikande uppfattning beträffande den erfarenhet, man hittills haft af den nu gällande skogslagstiftningen. På grund af min verksamhet i skogsvårdsstyrelsen har jag nämligen fått den uppfattningen, att man med nu gällande lag icke kan komma synnerligen långt. Densamma är alltför matt, för att man skall kunna uträtta hvad som verkligen behöfves för skogens bättre skötsel.

Ang. uthållig skogshushållning på enskildes skogar.

(Forts.)

Jag tror därför, att erfarenheten i denna sak är så stor, att man redan nu torde kunna uttala önskemål om en strängare lagstiftning, gående ut på att få uthållighetsbruk till stånd.

Man kan säga, att det ligger en orättvisa uti ett förslag, som endast afser de stora egendomarne, under det att de små skogsegendomarne icke skulle komma att ställas under tvånget att hafva uthållighetsbruk. Detta kan förefalla så mycket mera orättvist, som de flesta af de stora skogsegendomarne verkligen nu skötas efter uppgjord skogsplan för ett uthållighetsbruk. Jag instämmer dock med motionären däruti, att det kan möta alltför stora praktiska svårigheter att söka tillämpa lagen om uthållighetsbruk på små egendomar, och man nödgas därför af rent praktiska skäl inskränka en sådan lags tillämpning till hufvudsakligen större skogsegendomar.

För att lagen skall kunna tillämpas fordras det emellertid med nödvändighet, att skogsvårdsplaner uppgöras för dessa större skogskomplexer. En svårighet kommer säkert att förmärkas, då denna lagstiftning skall genomföras, och den består däruti, att man saknar nödigt antal fackmässigt och sakkunnigt utbildade personer för upprättande af de skogsvårdsplaner, som då komme att blifva nödvändiga i betydligt större utsträckning än hvad som hittills varit fallet. Detta är emellertid en olägenhet eller brist, som kan afhjälpas. Staten måste naturligtvis se till att förutsättningarna för en sådan lags genomförande verkligen äro tillfinnandes, och det enda sättet därför är att bereda möjlighet till utbildning af ett större antal fackmässigt bildade personer det vill säga forstmän. Detta kan ju ske genom en betydlig utvidgning af skogsinstitutet, och förslag i denna riktning äro redan å bane.

Åtskilliga exempel på sista tiden hafva visat, att stora skogskomplexer i spekulativt syfte afsiktligen försålts till sådana pris, att omedelbar afverkning i mycket stor skala varit alldeles nödvändig, en afverkning som gör, att ett uthållighetsbruk på dessa

Ang. uthållig
skogshushåll-
ning på en-
skildes skogar.
(Forts.)

komplexer är alldeles otänkbart. Det måste lända till en stor nationalekonomisk förlust att sådant sker, och äfven för den enskildes ekonomi är det icke nyttigt, att stora skogskomplexer i spekulativt syfte vanskötas och sköflas.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Bromée* i Billsta och *Berglund*.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag vill gärna gifva de föregående talarne rätt, då de sagt, att våra boställsskogar och allmänna skogar icke skötas så som de borde, och det må blifva Riksdagens sak att söka råda bot på detta missförhållande. Men man skall det ena göra och det andra icke låta. Man bör därför se till, huruvida icke äfven de enskilda större skogarna må kunna skötas på bättre sätt. Jag är alldeles öfvertygad om, att den föregående talaren, hvilken, såsom vi veta, på ett mönstergillt sätt sköter sina skogar, icke kan anse, att detta skulle vara möjligt, om han icke hade skogsvårdsplan. Man vill därför, att dylika planer skola finnas på de större egendomarna, och det är därhän utskottet har velat komma. Nu har emellertid en föregående talare, som yttrat sig från denna plats, yrkat bifall till utskottets hemställan, men gjort vissa erinringar mot utskottets motivering. Med anledning häraf har jag begärt ordet.

Det är nämligen så, att just precis detsamma, som enligt hans åsikt borde stå i motiveringen, det har också utskottet uttalat i sin motivering, ty det säger nämligen:

»Det torde till sist för tydlighetens skull böra anmärkas, att hvad man här önskar torde kunna sammanfattas under krafvet på införande af ett rationellt eller, såsom det äfven kallas, uthålligt skogsbruk, det vill säga ett sådant, som, med betraktande af olika förhållanden och däraf betingade olika omloppstider och olika bruknings sätt på olika orter, bibehåller skogen vid en stadig afkastningsförmåga.»

Därmed har utskottet alldeles tydligt tagit afstånd från att det skulle vara 120—140 års omloppstid. Allt skulle lämpas efter de olika förhållandena på olika trakter och efter de olika bruknings sätt, som en hvar skogsägare kunde önska. Vi hafva endast sagt, att vi vilja, att det skall bli uthållighetsbruk, och därom äro väl alla skogsvänner ense. Det förmynderskap, som det talas om, är väl således intet annat än önskligt, för att skogen måtte få ett uthållande skogsbruk, hvilket väl alla skogsvänner önska.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! Ännu ett ord med anledning af den siste ärade talarens yttrande

om uthålligt skogsbruk. Jag ber få betona, att en man, som på många håll och åtminstone delvis med rätta ansetts vara den förnämste fackmannen i skogsfrågor, öfverjägmästare Wallmo, för ett par dagar sedan på ett skogsvårdsmöte som sin mening uttalade, att granens omloppstid är 100—120 år. Ja, detta säger han, den mest i ropet varande af statens skogsmän. Han är emellertid teoretiker, men saknar i detta hänseende nödig praktisk erfarenhet. När han uttalat, att det behöfs en omloppstid af 100—120 år för granen och 140—150 för tallen, och detta, såvidt jag vet, utan någon protest från de vid mötet närvarande, då vill jag påpeka, att herr Biesert framhöll, att i hans trakt granen tager inröta redan vid 60, 70 à 80 års ålder. Detta är äfven ofta fallet i min hemtrakt.

Ang. uthållig skogshushållning på enskildes skogar.
(Forts.)

Skola vi nu öfver våra enskilda skogar få en kontroll af sådant folk med slik uppfattning om den nödvändiga omloppstiden, och skola vi verkligen betala kostnaderna för sådant arbete?

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Räf: Jag har redan från första gången jag läste lagutskottets betänkande beslutat mig för att rösta för afslag. Sedan har jag blifvit befast i detta beslut af det anförande, herr Svensson i Skyllberg höll, men allra mest blef jag öfvertygad om nödvändigheten att rösta för afslag, då jag hörde herr Bieserts anförande. Jag instämmer således med dem, som yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Olsson i Älfvalsåsen: Jag vill tillkännagifva, att jag ämnar rösta för bifall till utskottets förslag. Jag vill endast göra en anmärkning mot motiveringen i utskottets utlåtande. Af denna motivering synes framgå, att utskottet anser, att statens skogar skötas på ett mycket mönstergillt sätt och att det endast är de enskildas skogar som vanskötas. Jag har en helt annan uppfattning, än utskottet synes hafva haft i denna sin motivering, åtminstone angående den trakt, där jag varit i tillfälle att se, huru statens skogar skötas. Det göres utstämplingar årligen och detta på sådant sätt, att om det fortfar, komma statens skogar att ödeläggas. Jag har senast i höst haft tillfälle att se, huru dessa utstämplingar gjordes. Det allra vackraste skogsbestånd utstämplades, uteslutande ungskog på många ställen. När sedermera denna försåls och kommer att uthuggas, blifva stora trakter kalhuggna. Därför vill jag uttala den tanken, att ett mera rationellt sätt att sköta statens skogar borde införas, än som nu användes åtminstone på de trakter, där jag varit i tillfälle att se, huru därmed tillgår.

Jag har endast velat uttala denna tanke. För öfrigt är jag en vän af att vi göra allt hvad vi kunna, för att skogarna må skötas på rationellt sätt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Andra Kammarens Prot. 1907. N:o 38.

Ang. uthållig
skogshushåll-
ning på en-
skildes skogar.

(Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder framstälts, gaf herr talmannen proposition dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Herr Svénsson i Skyllberg begärde emellertid votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i tredje punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 121 ja mot 85 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 4:o.)

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. åtgärder
mot rofhygge
af växtlig
ungskog.

Punkten 5:o), angående åtgärder mot rofhygge af växtlig ungskog.

I motionen n:o 168 hade herr *Lindhagen* yrkat, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära förslag till lagstiftnings- eller andra åtgärder till förekommande af det allt mer tilltagande rofhygget af växtlig ungskog, och därvid särskildt af att järnvägarne och således äfven inlandsbanan, om den komme till stånd, finge opåtaladt tjäna som medel för skogens utrotning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande denna punkt hade emellertid reservation afgifvits af herr *Lindhagen*, som hemställde, att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, hvilka lagstiftnings- eller andra åtgärder lämpligen kunde vidtagas för att stäfja det öfverhandtagande rofhygget af växtlig ungskog, samt för Riksdagen

framlägga de förslag, till hvilka denna utredning kunde för- *Ang. utgärder
mot rofhygge
af växtlig
ungskog.*
anleda.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Lindhagen yttrade: Herr talman! I förevarande punkt af det föredragna betänkandet har jag inom utskottet icke lyckats få någon med mig. Jag anser mig emellertid böra yttra några ord äfven rörande den ifrågavarande punkten.

Det är ju ett bekant förhållande, att öfverallt i landet pågår för närvarande och i allt större utsträckning ett oerhördt rofhygge af ungskog. Därmed menar jag icke ett sådant rationellt uttalande af ungskog, som kan vara förenligt med skogens vård, utan en sådan skogssköfving, hvarigenom skogskapitalet äfventyras och äfven återväxten. Det är fyra faktorer, som äro skyldiga till denna sköfving: ägarne till marken, som tillåta det; skogsspekulanterna, som handla med detta rofhuggna virke, industrien, som förädlar det, och slutligen transportmedlen, som transportera detsamma. Man kan nu tänka sig, att ingrepp kan ske mot en eller flere af dessa kategorier i deras handlande och vandlande. Jag har i motionen betonat, att man därvid alltför litet tänker på möjligheten att i någon mån ingripa mot skogsspekulanterna, industrien samt transportmedlen, som gynna ifrågavarande sköfving af skogen.

Det är därvid bland annat en fråga, som förtjänar att tagas i betraktande i detta afseende, och det är den sköfving, som åstadkommits genom järnvägarna; och det har särskildt i motionen framhållits, att, då svenska staten tilläfventyrs skall bygga den stora s. k. inlandsbanan, det kan vara skäl att taga i öfvervägande, huruvida äfven denna bana skall tjäna skogssköfvingen och på det sättet i den punkten alldeles icke bidra till utan motverka landets ekonomiska uppblomstring.

Man finner visserligen af Värmlands läns skogsvårdsstyrelsens yttrande i denna fråga, att styrelsen för sin del synes finna allt väl beställt i Värmland i skogsvårdsafseende och äfven för skogsvården fäster stora förhoppningar vid inlandsbanan. Detta står i strid mot hvad skogsvårdsstyrelserna i öfriga län framhållit, äfven rörande den verkan järnvägarna ha på skötseln af skogarna. Om man går till skogsvårdsstyrelsens i Kopparbergs län yttrande, finner man däri, att järnvägarna, där de gå fram, föranleda kalhuggning och rofhygge, och det åberopas som exempel en bana, som sträcker sig ned mot Värmlandsgränsen. Det är föga sannolikt, att icke en sådan kalhuggning fortsattes, äfven sedan banan öfverskridit länsgränsen.

Nu är det vidare intressant att finna, hurusom skogsvårdsstyrelsens i Värmland mening är stridande mot hvad som framgår af den förberedande utredningen rörande inlandsbanans

Ang. åtgärder mot rofhygge af växtlig ungskog.
(Forts.)

sträckning genom Värmland, ty däri framgår det af undersökningen, att sågverksindustrien bortdrifvit bruksrörelsen i västra Värmland, samt att trämassetillverkningen håller på att ödelägga sågverksrörelsen och äfven sig själf, därigenom att den tager allt mindre dimensioner.

Går man till undersökningen rörande denna banas beräknade inkomster af skogsalster, befinnes, att det i själfva verket räknats med skogssköfving såsom kommande banan till godo. Man har nämligen räknat med trämasseindustriens nuvarande behof och därtill lagt behofvet för tillämnade nya trämassefabriker eller utvidgning af de gamla. Rörande järnvägens sträckning genom Jämtlands län säges det i utredningen, att det är att hoppas, att trämasseindustrien skall följa järnvägen i spåren, och därom är intet ondt att säga, i den mån fabrikationen kan på ett rationellt sätt uttaga skogsbestånden, men det kan icke förhindras, att man icke också på samma gång uppmuntrar det rofhygge af ungskog, hvarom nu är taladt. Det synes då ganska egendomligt, att staten icke vidtager några åtgärder för att hämma detta onda, utan meddelar koncession åt enskilda järnvägar och äfven anlägger statsbanor utan vidare.

Nu vill jag medgifva, att, då jag erinrat om vissa vägar, man bör gå i detta afseende, jag icke närmare utvecklat de olika sätt, på hvilka man i tillämpningen skulle kunna förfara, och detta är otvifvelaktigt en svaghet i motiveringen, och denna har nu utskottet fäst sig vid. Men behofvet är stort och öfverhängande, och det är ju klart, att någonting bör åtgöras, och därför har jag trott det vara försvarligt att i ett fall som förevarande hemställa om en utredning från regeringens sida, och jag ber nu att få yrka bifall till den reservation, som jag i konsekvens härmed afgifvit.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Skogsvännerna inom Andra Kammaren, det vill säga Andra Kammarens samtliga ledamöter, äro motionären tacksamma för det lifliga nit och intresse, han lagt i dagen för skogsvårdens befrämjande i vårt land. Han har redan verkat och kommer fortfarande säkerligen att verka för en bättre skogsvårdslagstiftning. Utskottet har vid flera tillfällen under denna riksdag velat gå de vägar, han föreslagit. Beträffande den nu föredragna punkten är utskottet med honom ense om, att det pågår ett stort rofhygge af ungskog, och utskottet skulle så gärna velat gå med på hans förslag för att förebygga det. Detta är emellertid en fråga, som mera hör tillsammans med den stora skogsvårdslagstiftningsfrågan i sin helhet. En förändring af denna lagstiftning kan man vänta snart skall komma till stånd med anledning af de erfarenheter, som inhämtats inom skogsvårdsstyrelserna, och de förslag från dem, som sannolikt med det snaraste komma

fram. Nu vill motionären, redan under det man väntar på detta utlåtande, göra en framställning till regeringen. Vi skulle nog också velat detta inom utskottet, om vi kunnat tänka oss, hvad vi skulle föreslå. Men det förslag, som motionären i det hänscendet framställt, har icke kunnat vinna anslutning inom utskottet. Det är ju helt naturligt, då motionären själf säger, att detta endast är ett löst projekt. Då vi ansett oss icke kunna angifva några medel för lösande af denna fråga, hafva vi icke velat taga ut den särskildt från öfriga skogsfrågor, som snart komma att för Riksdagen framläggas, och vi hafva icke funnit lämpligt att genom ett särskildt uttalande gå den väntade utredningen i förväg. Det är icke därför, att vi velat underkänna behovet af en sådan lagstiftning, utan det är därför, att man icke vet, huru man i det fallet skulle kunna främja detta syfte. — det är därför, som utskottet yrkar, att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Och jag nödgas också yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. åtgärder
mot rofhygge
af växtlig
ungskog.
(Forts.)*

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt proposition å de därunder gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 6:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Därnäst i ordningen fanns å föredragningslistan uppfördt Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

*Om inrät-
tande af en
allmän låne-
kassa för
rikets kom-
muner.*

Till utskottets förberedande behandling hade hänvisats en af herr *A. O. Rane* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 84, hvori föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kunde inrättas, och, såvida utredningen därtill gäfve anledning, vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd kunde erfordras.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren ville, med bifall till motionen, för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kunde inrättas samt, därest utredningen

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

(Forts.)

därtill gifve anledning, vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd erfordrades.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Johanson* i Mossebo, med hvilken herrar *Petersson* i Dänningelanda, *Nilsson* i Bonarp och *Lundin* instämt och som ansett, att utskottet bort hemställa, att ifrågasvarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan yttrade

Herr *Johanson* i Mossebo: Då jag jämte tre af utskottets ledamöter reserverat mig mot dess förslag, ber jag att med några ord få ange skälen, hvarför vi icke kunnat förena oss med utskottet, och jag vill då till en början fästa mig vid såväl motionärens som utskottets motivering.

Motionären har såsom mönster för den kommunala lånekassan tänkt sig Allmänna Hypoteksbanken. Härvid är dock att märka, att denna icke tillhandahåller hypoteksföreningarna penningar till utlåning åt egendomsägare, utan endast obligationer såsom säkerhet för hypoteksföreningarnas lånerörelse. Huru en jämförelse mellan den tilltänkta kommunala lånekassan och hypoteksföreningarnas lånerörelse kunnat ifrågasättas, kan jag ej fatta, enär, såsom utskottet ganska riktigt anför, »väsentliga olikheter äro rådande mellan kommunernas och jordägarnas upplåning. Under det sistnämnda låntagares förhållanden äro mera ensartade, erbjuda däremot de kommunala låntagarnes betydande skiljaktigheter». I fortsättningen säger utskottet med afseende på gemensamheten och den billiga ränta, som lånekassan skulle erbjuda: »Det är tydligt, att landets största städer icke kunna beräknas behöfva betala lika hög ränta som de mindre kommunerna, och följderna häraf skulle, i händelse en kommunal lånekassa kommer till stånd, blifva, antingen att lånekassan hade att utlämna lån till olika räntesatser eller ock att delägarskapet i kassan icke skulle blifva obligatoriskt utan helt och hållet frivilligt.»

Ja, där ser man fördelen af gemensamheten, att det ställes i utsikt, att en del kommuner skulle få betala högre ränta och en del lägre.

Då utskottet icke ansett, att alla kommuner skulle hafva obligatoriskt delägarskap i kassan, torde med visshet förutses, att de större städerna icke sökte sina lån i densamma, och då den besparing i omkostnader för lånens erhållande, hvarom utskottet talar, skulle bestå i billigare tryckning och försäljning af obligationer, kunna, hvad landskommunerna vidkommer, dessa icke få billigare kostnader genom sådant förfarings sätt, ty de hvarken behöfva eller begagna sig af obligationer, utan få på

grund af kommunalstämmobeslut och Kungl. Maj:ts tillstånd till låns upptagande sina lånebehof tillgodosedda utan sådana kostnader.

I motsats till hvad utskottet framhåller om besparing i kostnader ber jag få påpeka, att kassans förvaltning genom en stab af tjänstemän och till dem utgående löner torde komma att tynga på den räntefot, delägarne finge erlagga. Kommunlån ha hittills kunnat erhållas från postsparbanken till ganska billig ränta, utan att extra kostnader behöft utgå. Sålunda har den för närvarande utlånade nära 1 million kronor mot en ränta understigande 4 procent samt upp till ett par millioner kronor mot 4 procent. Att man nu genom den ifrågasatta länkassan skulle få billigare ränta än 4 procent är väl icke tänkbart. Och då såväl motionären själf som utskottet medger, det erfarenheten visat, att för kommunerna, äfven för mindre sådana, någon svårighet att upptaga nödiga lån numera icke förefinnes, kan jag icke finna några skäl föreligga, hvarför denna länkassa skulle inrättas.

Utskottet liksom motionären föreslår en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida och på hvilket sätt en allmän länkassa för Sveriges kommuner må kunna inrättas. Ja, det är ju så bekvämt att skrifva till Kungl. Maj:t och begära utredning, men hvad skall utredningen i detta fall röra sig om, då utskottet icke kunnat påvisa någon som helst grund eller utgångspunkt för densamma?

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig yrka afslag å såväl utskottets hemställan som motionen.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Den motion, som nu föreligger till behandling, fäster uppmärksamheten på en brist i vårt samhällslif, hvilken hittills varit föga beaktad, nämligen saknaden af solidaritet mellan kommunerna. Till följd af den bristfälliga kommunala statistiken är det nu i allmänhet så, att kommunerna icke tillgodogöra sig hvarandras erfarenhet, utan hvarje kommun samlar erfarenhet för sig, och därigenom få flera kommuner betala dyra lärpenningar för missgrepp, som kunnat undvikas, i fall de kunnat tillgodogöra sig de lärdomar andra inhämtat på ifrågavarande område. Visserligen är det sant, att detta icke alltid är fallet. Det har ju under de senare åren inträffat, att kommuner, när de skolat vidtaga någon större förändring i sin förvaltning eller sätta i gång ett större företag, först gjort sig underrättade om, hur andra ställt sig inför samma uppgifter. Men detta kan icke sägas vara regeln, utan den är, att hvarje kommun lefver för sig.

Detta torde vara fallet icke minst, när det gäller länetransaktioner. Hvarje kommun uppträder isolerad såsom lånesökande och gör hvad den kan för att betinga sig så förmånliga lånevillkor som möjligt. Några lyckas, andra icke.

Om inrättande af en allmän länkassa för rikets kommuner.
(Forts.)

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

(Forts.)

Reservanterna säga nu, att det icke är visadt, att kommunerna få betala för hög ränta för sina lån, och det kan nog uppvisas fall, då de fått lån på billiga villkor, men å andra sidan har det händt, att kommuner fått betala exempelvis 5 procent ränta å amorteringslån, och detta torde väl ej vara några billiga villkor. Hvad föregående ärade talare nämnde om, att postsparbanken skulle lämna ut lån till kommuner mot under 3 eller, som han sedan sade, 4 procent ränta, lär väl icke förekomma numera.

När enskilda personer ha att kämpa med ekonomiska svårigheter af ena eller andra slaget, ha de ju många medel att komma öfver dem. Ett medel, som i synnerhet på senare tid visat sig verksamt, är den ekonomiska Kooperationen, sammanslutningen af flera intressen till ett. Denna ekonomiska Kooperation, som redan utträttat underverk, har icke till fullo fått utveckla sin underbara förmåga, och jag tror särskildt, att det gäller beträffande kommunernas verksamhet. Helt visst skulle åtskilligt, som dessa nu utträttat isolerade, åstadkommits med större fördel, om det skett i sammanslutningens tecken.

Visserligen säga reservanterna, att motionären icke visat, att den ifrågasatta lånekassan skulle medföra några fördelar för kommunerna. Därvid är emellertid att märka, att det naturligtvis är mycket svårt att visa någonting beträffande en inrättning, som ännu icke kan beskrivas annat än i tämligen otydliga konturer. Man vet icke ännu, hur inrättningen skulle komma att organiseras, och icke vet man heller, hvilken anslutning den skulle få. Och för öfrigt är det nog åtskilliga andra omständigheter, som behöfva utredas, innan man i frågan kan fälla ett bestämdt omdöme. Men det är just en sådan utredning, som utskottet i likhet med motionären uttalat sig för. För öfrigt borde det väl vara tämligen tydligt eller åtminstone mer än sannolikt, att nog är det lättare för ett flertal kommuner, hvilka uppträda gemensamt som lånesökande, att betinga sig förmånliga villkor, än när de uppträda hvar för sig. Och äfven om fördelen endast skulle bestå däri, att kommunerna erhöle $\frac{1}{2}$ procent billigare ränta på sina lån, så synes mig redan detta vara tillräckligt för att motivera ett bifall till motionen. Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Dänningelanda: Herr talman, mina herrar! Då jag instämt i reservationen, ber jag att få ange skälen därför. Jag anser det helt enkelt icke vara behöfligt för våra landtkommuner att anordna en sådan lånekassa, som här är föreslagen, eller att skriva till Kungl. Maj:t härom. Det har nämligen icke alls visat sig vara någon svårighet att få lån, då det gällt att upptaga sådana för allmänt behof. Kungl. Maj:t har redan fastställt stadgar härför, och det händer ofta, att man

får skrivelser från förvaltande verk, däri de erbjuda lån. Jag har själf flere gånger haft i uppdrag af min församling att anskaffa lån, och detta har icke mött någon svårighet.

Det är redan af en utaf reservanterna framhållet, att man får låna penningar i postsparbanken på mycket billiga villkor, och alldeles riktigt visar statistiken, att lån därifrån flera gånger utlämnats mot 3,8 procent, och likaså kan man på förmånliga villkor få lån ur prästerskapets änke- och pupillkassa och många andra kassor.

Då sålunda icke något behof af den ifrågasatta länkassan förefinnes, vet jag icke, hvad det skulle tjäna till att skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning. Man må göra det, då det gäller frågor, som det kan vara nödigt och nyttigt att få utredning i, men här skulle någon sådan icke behövas. Gjorde Riksdagen det nu, blefve väl sättet för utredningen det vanliga, att en kommitté tillsattes. Redan detta kostar pengar. Vidare skulle, om kassan komme till stånd, det för den blifva förvaltningskostnader, det skulle behövas nya tjänstemän med löne- och pensionsstat. Allt detta skall betalas, vare sig det nu blir af staten eller kommunerna eller af båda i förening.

Så skulle dessutom kunna hända det — man har en liknande erfarenhet från allmänna hypoteksbanken — att de låntagande kommunerna, vid inträffade dåliga konjunktioner, finge betala den kapitalrabatt, som komme att tynga anstalten, och således åsamka sig skulder utan ett öres valuta.

På de skäl, jag nu anført, ber jag få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Magnusson* i Tumhult.

Herr *Palme*: Herr talman! Den tanke, som funnit uttryck i motionärens förslag, är ju i hög grad tilltalande. Likaså det framtidsperspektiv han ställt i utsikt, nämligen att man skulle kunna för kommunerna förvärfa $\frac{1}{2}$, ända till 1 procent räntenedsättning på de kommunala lånen. Emellertid vill jag, med allt erkännande af detta, innan Andra Kammaren genom ett eventuellt bifall till motionen ger sin sanktion åt denna tanke, yttra några ord rörande själfva frågan och framkomma med en del erinringar därom.

I motionärens motivering förekommer en tabell öfver kommunernas skuldsättning, och däraf framgår, att vid 1903 års slut de svenska kommunerna häftade i skuld för sanmanräknadt icke mindre än 327 millioner kronor. När man ser denna summa ensam för sig, så låter den öfvervældigande för alla dessa små kommuner, hvilka enhvar med sitt lilla belopp bidragit till den stora summan, men jag tror, att vi göra klokt i att något litet analysera dessa 327 millioner. Vi skola då se, att 178 millioner

Om inrättande af en allmän länkassa för rikets kommuner.
(Forts.)

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

(Forts.)

kronor eller 55 procent af hela denna stora lånesumma komma på de fem stora städerna Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Gäfle, 106 millioner komma på öfriga städer och tjugo köpingar, medan endast 43 millioner eller i rundt tal 13 procent komma på Sveriges landtkommuner. Stockholm och de fyra öfriga städerna, jag nyss nämnde, ansvara således för öfver hälften af hela kommunalskulden. Men dessa stora städer ha en under årtal på inländsk och utländsk lånemarknad väl inarbetad kredit och kunna därför själfva betinga sig de förmånligaste lånevillkor. Jag har här uppgifter för senaste lördag på Hamburgerbörsen, hvaraf framgår, att Stockholms stads 4 procent lån af olika typer noteras till något öfver 99 procent upp till 100 procent, och att Stockholms stads $3\frac{1}{2}$ procent lån noteras till 92—93 procent, Göteborgs 4 procent lån till 99 à 100 procent. Det är ungefär det samma, som de stora tyska städernas obligationer noteras till på börsen i Hamburg. Samtidigt noteras Sveriges Allmänna hypoteksbanks 4 procent lån till ungefär samma kurs, och hypoteksbankens $3\frac{3}{4}$ procent lån till 94 procent. Vi se sålunda, att dessa stora svenska städer ingalunda på den utländska marknaden i något afseende hafva en sämre kredit än den, som åtnjutes af den så att säga statsgaranterade allmänna hypoteksbanken. Och utom dessa fem nämnda finnes det åtskilliga andra af våra städer, hvilka äro i det allra närmaste jämställda med dessa på lånemarknaden och som genom sin sunda finanspolitik och solida ekonomiska ställning stå synnerligen högt både inom och utom vårt land. Alla dessa städer torde framdeles som hittills vilja i sin hand hålla bestyret med sina lånetransaktioner, vare sig det gäller lån inom landet eller utom. Hvad landsbygden beträffar, så har man från kompetent håll sagt mig, att äfven dessa kommuner, det vill säga landtkommunerna i allmänhet, nog alltjämt vilja i egna händer hålla sina lånetransaktioner. Mångenstädes på landsbygden finnes det kassor, som gärna placera sina medel mot hembygdskommunernas reverser, och så är också förhållandet, har man sagt mig, med de lokala sparbankerna. Och då så är fallet, är det ju klart, att äfven om det blir någon liten skillnad på räntan, så kommer ju denna lilla ränteskillnad hembygden, den ort, för hvars skull lånet upptages, till godo. Och för sådana fall, där man måste gå utombys med sina lånebehof, har man från landsbygdshåll sagt mig, att man gärna vill behålla den själfständighet i uppträdandet och den frihet med afseende å lånetyper och sättet för upptagandet af lånet, som man hittills funnit sig väl vid.

Jag ber vidare få erinra om hvad jag nyss nämnde, att nämligen landsortskommunerna endast ansvara för omkring 13 procent af hela Sveriges kommunalskuld.

Af det sagda torde framgå, att kommunerna med afseende å sin af förhållandena själfva förestafvade upplåningspolitik äro

väsentligen olikartade. Högst väsentligt olika äro också kommunerna med afseende å den skuldbörda, af hvilken de tryckas. Inom våra landsortskommuner kommer på hvarje fyrk efter 1903 års af motionären åberopade statistik icke mera än 1 krona och 25 öre i kommunalskuld, medan det i våra stadssamhällen kommer icke mindre än 59 kronor och 98 öre på hvarje bevilningskrona. Skulderna i procent af kommunernas tillgångar äro också högst väsentligt olika i stadskommuner och landtkommuner. Landtkommunernas skulder nå icke ens upp till 40 procent af kommunernas tillgångar, medan i stadskommunerna skulderna nå upp till öfver 71 procent af tillgångarna. Denna stora olikhet mellan stad och land med afseende å skuldsättningen och skuldbördans tryck betyder naturligtvis icke, att alla städer för sig tagna och alla landtkommuner för sig tagna äro likartade. Nej tvärtom: de förete synnerligen stora olikheter. Båda hysa nämligen inom sig kommuner med synnerligen blomstrande ekonomi och försiktig finansledning och äro sålunda i alla afseenden synnerligen solventa, medan åter andra kommuner af båda slagen synas digna under skuldbördor, hvilka för en utomstående ofta kunna tyckas nästan omöjliga att bära. Nu vill motionären visserligen icke obligatoriskt tvinga in i denna kassa alla Sveriges kommuner. Han vill ej heller åstadkomma en solidarisk ansvarighet mellan de olika kommunerna med afseende å de lån, som genom denna kassas förmedling upptagas, men detta oaktadt blir det i alla fall ett slags *moralisk solidaritet* mellan de olika kommunerna. Vi skulle nog komma att få höra den allmänna meningens röst säga: »kommun som kommun», ofsedt dess större eller mindre ekonomiska bärkraft eller solvens. Och det skulle nog blifva så, att kommuner med solid ekonomisk bas, kommuner, hvilka endast vid verkligt behof beträda lånevägen, visserligen ej skulle ekonomiskt-juridiskt svara för de andra kommunernas upplåning, men dock inför exempelvis den utländska länemarknaden stå i ett slags moralisk förpliktelse för de kommuner, som icke i så hög grad göra sig möda att hålla sina utgifter inom tillbörliga gränser eller visa återhållsamhet med afseende å sina lån. Under sådana omständigheter kan det därjemte måhända befaras, att, äfven om det blefve en sådan här kassa, kommunerna — det vill säga icke alla, men väl vissa kommuner — icke skulle iakttaga samma varsamhet, samma återhållsamhet med afseende å lånevägens beträdande, som de nu göra. Det skulle kunna tänkas, att befintligheten af en sådan kassa, genom hvilken det ginge lätt att få lån, skulle stimulera upp lånelusten hos en och annan kommun, och det tror jag vore till stor skada för vårt land. Kommunernas kredit beror dock i främsta rummet på den kommunala sparsamheten och därpå, att kommunerna visa den största återhållsamhet med afseende å lånetransaktioner.

Om inväntande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

(Forts.)

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

(Forts.)

Om nu emellertid, mina herrar, de af mig gjorda erinringarna icke visa sig tillräckliga för att afskräcka eder från att nu gå in på motionärens förslag, vill jag emellertid framhålla några andra synpunkter, som synas mig vara af vikt att här beaktas. Det är i hvarje fall, synes mig, åtskilliga andra frågor, som böra komma till sin lösning, innan en kommunal lånekassa kan inrättas. Jag vill bedja att få nämna några ord om dem. Det heter i motiven till kommunallagarne, att vissa på kommunens framtid inverkan viktigare beslut böra, för att vinna bindande kraft, underställas en högre pröfning. I enlighet därmed heter det i § 73 af förordningen om kommunalstyrelse på landet, resp. § 74 af förordningen om kommunalstyrelse i stad, att vederbörandes beslut, för att vinna bindande kraft, skola »underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då besluten angå — — upptagande af lån, ställdt på längre återbetalningstid än två år». Vi hafva sålunda med afseende å kommunallån två olika slag: långa lån och korta lån. Långa lån, som fordra Kungl. Maj:ts sanktion för att få upptagas, och korta lån, hvilka kommunen kan utan någon annans hörande upptaga. Men nu är det ju så, att alla lån, som en kommun upptager, hafva alldeles samma förmånsrätt, så att en senare långifvare icke har sämre rätt än den förste, och detta oafsedt, om det gäller kommunallån med Kungl. Maj:ts sanktion eller kommunallån utan sådan sanktion. Därtill komma de kommunala borgensförbindelserna. En kommun kan enligt ett betraktelsesätt, som alltmera gör sig gällande, ingå i borgensförbindelser för hvilka belopp som helst utan att därtill förskaffa sig Kungl. Maj:ts sanktion, äfven om borgen utsträcker sig öfver 2 år. Några kommuner hafva begärt Kungl. Maj:ts sanktion, andra ej.

Nu kan det invändas, att hittills icke någon svensk kommun har inställt sina betalningar eller »gått fallit», men denna omständighet innebär ingen som helst borgen för att icke i framtiden en sådan olycka kan inträffa. Då stå vi där med en långifvare, som kanske har lånat denna kommun ett belopp med Kungl. Maj:ts sanktion och det vid en tid, då kommunen icke hade några som helst låneförbindelser, och så, när kommunens affärer skola redas upp, befinnes det, att en massa lån och borgensförbindelser halva absolut samma förmånsrätt som detta första lån. Det synes mig därför alldeles nödvändigt, att, om man skall tänka på en kommunal lånekassa, som motionären föreslagit, man råder bot för alla dessa olägenheter. Man måste reglera dessa förhållanden rörande de kommunala lånens upptagande, man måste införa ett slags förmånsrätt olika lån emellan, och man måste göra de tillägg till utsökningslagen, som eventuellt kunna befinnas nödvändiga för att fullständigt reglera förhållandena, ifall en kommun skulle råka illa ut för sina affärer.

Jag ber därför att få afstyrka och yrka afslag på det före-

liggande förslaget, intill dess att de af mig nämnda förhållandena kunna hinna blifva reglerade. Einellertid vill jag tillata mig rikta den ärade motionärens uppmärksamhet på en sak beträffande hvilken han säkerligen borde kunna göra ett ganska väsentligt inlägg till förmån för kommunerna, nämligen att den stämpel borde kunna borttagas, som nu åligger en af kommunen utfärdad obligation. Redan detta skulle leda till icke oväsentlig minskning i lånesvårigheterna för våra kommuner. Herr talman, jag ber att få yrka afslag på motionen och utskottets förslag.

*(Om invrät-
tande af en
allmän låne-
kassa för
rikets kom-
muner.*

(Forts.)

Herr Johanson i Mossebo: Herr talman! Med anledning af hvad utskottets ordförande anfört angående den höga ränta, som kommunerna få betala, skall jag be att få anföra postsparbankens senaste revisionsberättelse och påpeka, att denna banks obligationslån alla löpa med mindre ränta än 5 procent, så när som på tre lån, som löpa med 5 procent. Obligationslånesumman går nära till 29 millioner kronor, och af denna summa är det endast 267,000, som löper med 5 procent. Kommunernas lånesumma är litet öfver 14 millioner kronor, och af denna summa är det endast 220,000, som löper med 5 procent.

Herr Rune: Den föregående ärade talaren har talat om, hurusom landtkommunerna otvifvelaktigt själfva vilja sköta sin lån rörelse, och att, äfven då de icke få sina lån på billigaste villkor, det dock för dem skulle vara behagligt att veta, att penningarna, om man så må säga, stanna i huset, att räntorna komma till godo den ort, där kommunen är belägen.

Jag vill då påpeka, att det bland alla kommunallån, som äro beviljade, icke torde finnas så många och framför allt icke så stora, som blifvit placerade på det viset. Jag tror sålunda, att denna omständighet i stort sedt icke är förtjänt af mycket beaktande. Jag tror tvärtom, att mångfaldiga lån äro placerade i bankinrättningar och större försäkringsbolag och andra penningeinrättningar. Men den ärade talaren glömde att tala om den stora massa af lån, som där blifvit placerade, hvarigenom Sveriges kommuner komma att i ganska afsevärd mån bidra till kostnaderna för skötseln af dessa penningeinrättningar och till betalande af utdelning åt de aktionärer, som äga aktierna i dessa inrättningar. Vidare nämnde den ärade talaren, att det ändå var möjligt, att lättheten att få låna skulle stimulera till ökad skuldsättning. Men hvarför skulle detta stimulera till ökad skuldsättning, när den ärade talaren med all gewalt sökte visa, att det redan nu är lätt för kommunerna att få låna fördelaktigt och att de få billiga räntor? Hvarför skulle kommunerna vid sådant förhållande frestas att då öka sin skuldsättning? Det är ingen konst för dem att få låna — därom äro vi nog alla ense. Frågan är bara, huru billigt de kunna få låna. Det är ju täm-

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

(Forts.)

ligen säkert, att en kommun, som skall låna i någon penninge-inrättning, får betala ränta ungefär efter den räntefot, som noteras på den allmänna penningemarknaden. Konsten är att få upplåningen ombestyrd på sådant sätt, att en inlåning till kassan blir så billig som möjligt. Huru skall detta tillgå? Det bör väl tillgå på så sätt, att man försöker undvika mellanhänder så mycket som möjligt. Kassan bör låna på den marknad, där man kan få billiga lån, t. ex. på den stora utländska marknaden eller på den inhemska, om den är lika billig, och kassan bör sedan utan mellanhänder utlåna åt kommunerna.

Hvad landsorten beträffar ber jag att få hänvisa till den sammanslutning, som består däri, att man bildar enskilda ömse-sidiga brandstodsbolag. Det veta herrarna litet hvar, att om man sluter sig tillsammans och bildar ett ömsesidigt brandstods-bolag, får man premierna betydligt billigare, än om man går till ett bolag, som är bildadt icke blott för att meddela försäkring och på detta sätt stå allmänheten till tjänst, utan äfven för att gifva utdelning till aktieägarna. Vidare hafva vi en rörelse, som består i att landtmännen sluta sig tillsammans för att gemensamt inköpa foder och gödningsämnen. Hvad är idén med en sådan sammanslutning? Jo, idén är att göra mellanhänder öfverflödiga. Föreningen köper billigt i första hand och utdelar till sina ledamöter de af föreningen inköpta förnödenheterna, och på detta sätt får man dessa billigare. Hvad är upplåningen af penningar annat än en liknande sak? Kommunerna behöfva penningar för allehanda ändamål. Hvad böra de då göra för att få medel till fyllande af dessa ändamål? Jo, såvidt jag kan förstå, skulle de för att vinna besparing sammansluta sig gemensamt för att icke konkurrera om lån och för att kunna erhålla lån blott mot den ringa penning, som motsvarar förvaltningskostnaderna, eftersom de icke skulle behöfva att betala ränta till aktieägarna. Jag tror, att det är förvaltningskostnaderna, som verka afskräckande på många, när man tänker på en sådan kassa. Jag vill påpeka, hvilken väsentlig skillnad detta är mot när man skall låna i penningeinrättningar och banker, som ha jämförelsevis stora omkostnader. En bank skall ha afdelningskontor och en stor personal för att kunna betjäna allmänheten, som går där ut och in och ofta gör blott små affärer. Och dessutom skall den lämna utdelning till sina aktieägare. Hvad har eu kassa som den här föreslagna för utgifter? Jag tror det skulle vara tillräckligt med en lokal här i Stockholm och en fyra eller fem tjänstemän, som skötte denna rörelse, som dock skulle gå på millioner kronor. Det är tämligen säkert, att för att bestrida dessa kostnader skulle det behöfvas jämförelsevis små tillskott af de låntagande i förhållande till hvad som skulle behöfvas för att få lån i anstalter, som ha mycket större omkostnader.

Den ärade talaren vidrörde också den stora skillnaden

mellan kommunernas hypotek, och han ansåg, att det borde finnas något stadgande angående förmånsrätt mellan kommunerna i låneafseende. Emellertid var det ganska märkvärdigt, att talaren dock icke kunde hänvisa på att några penninge-inrättningar, vare sig bolag, banker eller kassor, visat misstroende till någon kommun. Jag har icke hört annat — och det tror jag är det enda vi dock alla äro ense om — än att alla kommuner ha lätt för att få låna, och att alla kommuner ha den allra bästa kredit. Det var ganska underligt att höra ett sådant påstående som detta, att somliga kommuner sköta sig bra och somliga sköta sig illa, somliga kommuner gå mycket i borgen och det ha de råd till, därtill andra däremot icke. Och därför vore det klart, att de icke borde åtnjuta samma kredit. Men jag är öfvertygad om, att den ärade talaren måste vitsorda, att alla Sveriges kommuner åtnjuta god kredit.

Det torde icke vara behöfligt att bemöta några detaljmarkningar, som framstälts här i dag, och jag skall därför icke göra det. Det är icke riktigt bra, att kassan ordnas på det viset och det viset och icke heller på något annat vis, kan man ju säga. Men förslaget och motionen afse nu endast en utredning angående de villkor, under hvilka en sådan här kassa skulle kunna inrättas. Då det gäller en ekonomisk fråga af så stor vikt, borde den dock vara värd en utredning, och först sedan utredningen verkstälts och förslag framkommit från Kungl. Maj:t, kanske den lämpliga tiden vore inne att tala om detaljbristerna i förslaget olika delar.

Jag kan icke känna mig öfvertygad af de skäl, som framburits, gående ut på, att denna kassa icke skulle komma att förskaffa kommunerna lån på billigare villkor än de nu gällande; och därför skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Palme: Endast ett par ord, för att göra några påpekningar.

Det är ju gifvet, att ett sådant förslag som detta och med detsamma likartade alltid komma upp, när de ekonomiska förhållandena äro sådana, att det, så att säga, kniper till. När det är godt om penningar och flott på penningemarknaden, då tänker ingen människa på sådant här, då äro alla nöjda med det, som det är. Men det är nu en gång så med penningar här i världen, att räntan beror på tillgång och efterfrågan. Den tid, när det är godt om penningar, är räntan låg — för kommunallånen i främsta rummet kanske — och när det är svåra penningeförhållanden, så stiger räntan. Jag har varit med om att bevilja kommunallån till en hel hop kommuner mot en ränta af 4 procent och däromkring: $4\frac{1}{10}$, $4\frac{2}{10}$, $4\frac{1}{4}$ o. s. v. ända upp till $4\frac{1}{2}$ procent. Men det är icke bankerna, det ber jag att få påpeka,

*Om invrät-
tande af en
allmän låne-
kassa för
rikets kom-
muner.*

(Forts.)

*Om inrätt-
tanle af en
allmän låne-
kassa för
rikets kom-
muner.*

(Forts.)

som främst bestämma räntorna härvidlag. Genom banker och affärsbolag af deras natur, genom dem skola penningarna vandra. De ha icke för afsikt att ligga inne med några lån, utan detta gäller tvärtom kassorna. Det är de stora pensionsinrättningarna och alla möjliga andra sådana inrättningar, som i främsta rummet afsluta kommunallån, och enligt penningemarknadens allmänna läge bestämma dessa inrättningar räntan på sådana här lån. Folkskollärarnes pensionsinrättning och alla möjliga sådana pensionsinrättningar, äfvensom postsparbanken, dessa är det, som, på basis af tillgång och efterfrågan, bestämma räntan för sådana lån, men *icke* bankerna.

Nu säger den siste ärade talaren, att *alla* Sveriges kommuner åtnjuta god kredit. Ja, det göra de för visso, men kredit är ett relativt begrepp, det är därmed icke sagdt, att de åtnjuta *lika* god kredit alla. Jag föreställer mig, att andra kassor göra på samma sätt som den kassa, hvars ledning är mig anförtrodd, nämligen, att för hvarje särskild låneansökan noga undersöka, huru det förhåller sig med kommunens sätt att sköta sina affärer, huru det förhåller sig med kommunens sparsamhet och återhållsamhet med afseende på lån och dylikt; och därefter bestämmas räntefoten och därefter bestämmas, huru man vill gå tillväga i detta afseende.

Det är detta, att räntan beror på tillgång och efterfrågan, och att icke alla kommuner ha lika god kredit, som jag härmed vill påpeka.

Herr Gustafsson i Mjölby: Då äfven jag har en annan uppfattning i denna fråga än utskottets flertal, men såsom suppleant icke varit i tillfälle att reservera mig, ber jag att få framställa yrkande om afslag på utskottets hemställan.

Det är visserligen sant, att kommunerna i landet antingen själfva ålägga sig eller åtaga sig, rättare sagdt, stora och dryga utgifter för vissa ändamål, som man rent af skulle kunna hänföra till statsändamål. Men därför är det väl icke gifvet, att staten nödvändigt måste träda hjälpende emellan. Detta synes mig icke vara erforderligt.

För närvarande är penningemarknaden mycket stram, och därför äro konjunkturerna synnerligen olämpliga för upptagande af lån på lång tid, men man må hoppas, att en ändring i detta hänseende snart nog måtte inträda, så att penningemarknaden kommer i normalt läge, då det blir lättare att afsluta låneafstal på billigare villkor.

Beträffande redan nu befintliga lånekassor, så vill jag upplysa om, att jag varit uppe i en del af dem för att höra efter, hvad den genomsnittsränta ungefär varit, mot hvilken dessa kassor utlämnat kommunallån under de sista fem åren. Jag kan sammanfatta svaren så, att genomsnittsräntan varit ungefär $4\frac{1}{2}$

procent med tendens något därunder. Detta är ju dock, mina herrar, ett kriterium på, att det hittills varit möjligt för kommunerna att erhålla lån mot hvad man kan kalla skälig ränta. Jag föreställer mig dessutom, att denna lånekassa, som här af motionären åsyftas, skulle stå vidöppen för kommunallån af alla slag, hvilka af Kungl. Maj:t godkänts, för såväl stads- som landtkommuner. Om så är förhållandet, så skulle en sådan lånekassa röra sig med högst betydande belopp, hundratals millioner kronor, och att en sådan stor apparat också skulle medföra dryga förvaltningsomkostnader, hvilka i sin mån skulle återverka på räntefoten, faller af sig själf. Gör man sig då den frågan, huruvida det verkligen föreligger något behof af en lånekassa i sådant syfte, som här förut påpekats, så synes det mig, som om motionären själf gifvit nekande svar på den frågan, hvilket framgår af motionärens egna ord, såsom också af herr Johanson i Mossebo nyss framhölls.

Beträffande de stora städerna, kunna dessa gå direkt till utlandet och upptaga de lån de behöfva, till ungefär samma räntefot, till hvilken staten själf erhåller sina lån. Således föreligger icke från det hållet något som helst behof af en dylik lånekassa. Så är ej heller förhållandet, i stort sedt, från landtkommunernas sida, då, såsom redan påpekats, dessa ha jämförelsevis lätt att erhålla lån mot relativt låg ränta.

Då jag således, herr talman, icke kan dela motionärens uppfattning beträffande de afsevärda räntebesparingar, som enligt hans mening genom en sådan kassa skulle vinnas, och därför icke heller anser saken af så stor ekonomisk betydelse, vill jag för min del icke vara med om att betunga Kungl. Maj:t med en, enligt mitt förmenande, onödig utredning af alla de förhållanden, som inverka på saken. Jag tillåter mig därför, som sagdt, herr talman, att yrka afslag å utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Blädinge, *Fornander*, *Nilsson* i Bonarp, *Månsson* och *Lundin*.

Herr Juhlin: Man kan godt förstå de olika framställningar, som blifvit gjorda i den föreliggande frågan. Herr Palme ser den naturligtvis från sin ståndpunkt såsom förnämligast långifvare. Och landtmännen frukta gifvetvis i denna kassa ett nytt ämbetsverk. Jag kan för min del icke dela själfva den motiveringen, som motionären gifvit sitt förslag. Jag tror, att det skulle ha kunnat inskränkas till mycket blygsammare dimensioner, så att vi skulle kunnat helt och hållet undvara ett ämbetsverk.

Att förhållandena i en hel mängd landtkommuner ställa sig ganska besvärliga, när det gäller att erhålla lån till skälig ränta, därom tror jag, att vi kunna vara ense. Jag känner en hel del kommuner, där detta är fallet. Det har därvid icke varit fråga

Om inrättande af en allmän länekassa för rikets kommuner.

(Forts.)

om att få lån. Det går alltid för sig, och penningeinrättningarna lämna gärna ut penningar såsom lån till våra kommuner. Men de betinga sig därvid den högsta möjliga ränta. Det är icke mycket att säga om detta, de handla ju i eget intresse. I den kommun, jag tillhör, ha vi i många år hållit på och lånat penningar af enskilda personer, därför att vi icke ännu kunnat taga upp ett nytt amorteringslån. Vi ha därför haft våra penningelån till en ganska hög ränta under en lång följd af år. Och att detta tynger på en kommuns utgifter, som äro ganska betydande förut, det kan väl icke bestridas. Det föreligger i de allra flesta landtkommuner betydande utgifter för skolväsendets bättre ordnande, än hvad för närvarande är fallet. I de allra flesta landtkommuner i riket ha vi icke kommit längre, än att vi ha halftidsläsning för skolbarnen. Och det är klart, att, om vi skola kunna åstadkomma heltidsläsning, måste en mängd nya skolbyggnader uppföras. Detta är saker, som äga ett allmänt intresse, man kan säga ett statsintresse. Hvad vore då naturligare, än att staten trädde emellan och bidroge att skaffa kommunerna lån till den lägsta möjliga ränta. Det förefaller åtminstone mig helt naturligt, att så borde vara förhållandet. Det är klart, att sådana kommuner som Stockholm och Göteborg med flera städer, som ta upp lån på hundratals millioner kronor, icke ha svårt att lägga upp ett nytt lån på t. ex. 20 à 30 millioner kronor, och det är ingen konst för dem att få dessa lån mot billig ränta. Men om en landtkommun vill låna eu 30, 40 à 50 tusen kronor, går det nog icke lika bra för dem som för de stora rika stadskommunerna. Kommunerna på landet kunna icke släppa ut några obligationer, utan de få söka komma med reverser och förskrifningar för att sålunda skaffa sig lån. Det är så med våra penningeinrättningar, att, vill man låna mycket, får man betala billig ränta, vill man däremot låna en liten penningssumma, så heter det alltid: det är ju ingenting att tala om; ni får betala så och så stor ränta för att få ett dylikt lån.

Det är sant, att vi ju ha postsparbanken att anlita. Men hvad förslår postsparbankens medel till alla dessa kommunala lån? De äro för detta ändamål af alltför blygsamma dimensioner.

Jag tänker mig, att, då här endast är fråga om ett skrifvelse-förslag, det icke borde vara någon risk för kammaren att bifalla utskottets hemställan. Och jag tänker mig, att den här saken skulle kunna ordnas, såsom jag förut antyd, på ett mycket enklare sätt, än att skapa en sådan stor länekassa, som här är föreslagen, gemensam för alla landets kommuner. Om staten kunde förbinda sig att tillhandahålla kommunerna billiga lån, då skulle saken mycket väl kunna ordnas och skötas inom riksbankskontoren, som numera finnas i hvarje län. Dessa ha så ytterst litet att göra, i de allra flesta fall åtminstone, att det helt säkert skulle vara mycket hälsosamt för dem att få taga hand om denna lilla

sak, som i förhållande till det hela blefve af ganska blygsamma dimensioner.

Herr talman! Jag tager mig friheten yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jesperson: Herr talman! Äfven jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan, och jag anhåller att med några ord få motivera, hvarför jag så gör.

En sådan lånekassa, som i förevarande motion är föreslagen, skall ju, såvidt jag förstår, ovillkorligen vara till stor nytta, särskildt för småkommunerna, som nu ofta nog ha ganska svårt att erhålla lån på rimliga villkor. Det är, såsom en föregående talare nyss nämnde, ganska lätt att erhålla lån, då det gäller de stora kommunerna. Men jag tror, att de små kommunerna mången gång ha ganska svårt att upplåna penningar på billiga villkor. Vi ha ju sett, att under sista tiden, under de svåra penningeförhållanden, som en tid varit rådande, det har fordrats ganska hög ränta — 5 procent, ja, till och med däröfver — af landtkommuner, som varit nödsakade att söka lån. Sådant skulle man ju kunna komma alldeles ifrån genom en sådan lånekassa, som här är föreslagen. Ty i en dylik kassa behöfver ju icke räntan fluktuera, när penningemarknaden går upp för en kortare tid, utan en sådan kassa skulle kunna hålla mera bestämda räntesatser, äfven då räntesatserna i öfrigt på penningemarknaden för tillfället äro i stigande.

Herr Palme styrkte mig ytterligare i denna åsikt, då han nyss anförde, att under nuvarande förhållanden är det visserligen sant, att räntan har gått upp, men att det är alldeles naturligt, att den måste rätta sig efter marknaden, efter tillgång och efterfrågan på penningar. Men det är just detta förhållande, som man genom en lånekassa af det ifrågasatta slaget skulle söka komma ifrån, och i stället laga så, att kommunerna skulle kunna lefva under mera konstanta låneförhållanden. Med de stora kraf, som på sista tiden gjort sig gällande i fråga om utvecklingen af vårt folkskoleväsende, tror jag, att det alltmör och mer gör sig gällande ett verkligt behof att få en sådan lånekassa till stånd. De penningemedel, som finnas i andra inrättningar, komma säkerligen att, då räntan går något nedåt igen, blifva tillräckligt anlidade för industriella och andra ändamål. Jag tror därför, att de medel, en sådan lånekassa skulle förfoga öfver, väl skulle behöfvas just för kommunernas lånebehof. Det har påpekats, att postsparbanken skulle lämna så billiga lån. Men jag tror, att på sista tiden har det varit ganska svårt för landtkommunerna att erhålla dylika lån af postsparbanken. Under första tiden af dess tillvaro var det nog lätt, men på senaste tiden har det varit ganska knappt i det afseendet. Och då vi veta, att, såsom nyss nämndes, stora behof komma att

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

(Forts.)

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner. göra sig gällande, hvad skolväsendet beträffar, hvilka icke gärna låta sig afvisas, finner jag, att dessa lånebehof skulle blifva på bästa sätt afhjälpta genom inrättandet af en sådan lånekassa, som här ifrågasatts. Och därför vill jag be att på det varmaste få förorda bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Jag har förut instämt i det anförande, som nyss är hållet af herr Gustafsson i Mjölby, och jag hade därför icke tänkt att begära ordet. Men sedan ha andra synpunkter blifvit upptagna, och jag skall därför be att några minuter få påkalla herrarnes uppmärksamhet.

Det har sagts af herr Juhlin och nu senast af herr Jesperson, att det skulle ha yppat sig svårigheter för vissa kommuner att erhålla nya penningelån. Särskildt har herr Jesperson sagt, att detta skulle vara förhållandet hvad småkommunerna angår. Den erfarenhet, jag har, pekar åt alldeles motsatt håll. Den kommun, jag tillhör, är en liten kommun, och de kommuner, som ligga inom mitt kommittentskap, äro alla småkommuner. Men jag tror mig veta, att inom ingen af dessa småkommuner har det förefunnits någon som helst svårighet att erhålla de lån, som de behöfva, vare sig för ordnandet af skolväsendet, fattigvårdsväsendet eller för kommunikationsändamål eller andra samhällliga behof. Jag kan således icke se, att den svårighet, om hvilken herrar Jesperson och Juhlin nyss ordade, förefinnes, åtminstone icke på alla orter. Och af de uttalanden, som för öfrigt äro här gjorda, tror jag icke, att man kan draga den slutsatsen. När det gäller endast tillfälliga lån för kortare tid och för hvilka Kungl. Maj:ts tillstånd icke behöfves, nämligen sådana lån, som tagas på högst två års tid, då är det oftast så, att församlingen anlitar sparbanken i närheten. Nu kan man ju säga, att det ibland varit en jämförelsevis hög ränta, som dessa lån betingat. Men i många fall har det varit så, att sparbanken lämnat lån mot mycket liten avance, ja, till och med i många fall räntefritt. Då det har varit fråga om större lån för längre tid, sådana lån, för hvilka Kungl. Maj:ts tillstånd måste utverkas, har man vänt sig till pensionskassor, såsom elementarlärarnes änke- och pupillkassa, folkskollärarnes änke- och pupillkassa, prästerskapets änke- och pupillkassa äfvensom till postsparbanken.

Den kommun jag tillhör har erhållit lån af en kassa här i Stockholm till 4 procents ränta. Och jag vet bestämdt, att kommuner erhållit lån till 3,8 procent, ja, det har sagts här i kammaren, att det finnes kommuner, som fått låna mot 3,6 procents ränta. Och dylika räntesatser må väl icke kunna sägas vara höga.

Nu är det visserligen så, att det under sista tiden varit något dyrare penningar, men att detta förhållande skulle kunna

föranleda kammaren till att fatta ett beslut i den riktning, som motionären föreslagit, det kan jag dock icke tro. Ty jag kan knappast tänka mig, att en kommunal lånekassa skulle kunna jämnt och ständigt hålla samma låga räntesats. Jag föreställer mig, trots herr Jespersons utsaga, att en sådan lånekassa skulle åtminstone i någon mån vara underkastad växlingar på penningemarknaden likaväl som andra penninginstitutioner. Och om man påstår, att det för en eller annan kommun varit svårt att få penningar, så torde det bero därpå, att man icke har gjort sig möda att höra efter sådana. Hade man gjort detta, så skulle någon dylik svårighet icke hafva förefunnits. Ty allt efter som lifförsäkrings- och lifrätteanstalter samt brandförsäkringsbolag tillväxa i antal, fordras utvägar att säkert placera deras kapital, och sådana utvägar stå ju att vinna genom att placera kapitalen i lån åt kommunerna, då ju en sådan penningplacering måste anses synnerligen säkra.

Motionären har icke kunnat påvisa, att det förefinnes något behof af en sådan lånekassa för rikets kommuner. Han säger tvärtom själf, att »erfarenheten» — orden återfinnas i utskottets betänkande på sid. 5 och äro för öfrigt redan återade af herr Johanson i Mossebo — »har visat, att för kommunerna, äfven för mindre sådana, någon svårighet att upptaga nödiga lån numera icke förefinnes.» Och jag måste verkligen betrakta motionären såsom en större auktoritet i detta afseende än herrar Jespersson och Juhlin, äfven om dessa senare med afseende å förhållandena å sina respektive hemorter hafva större kännedom.

För min del kan jag, som sagdt, icke finna, att man konstaterat, att något verkligt behof af en sådan lånekassa, som den föreslagna, verkligen föreligger. Däremot är jag i tillfälle att genom utdrag, som jag gjort ur statsrevisorernas senaste berättelse, visa, att det förefinnes i de kassor, som jag nyss nämnde, rätt stora kapital disponibla till utlåning. Dessa kapital äro för närvarande insatta på kapitalräkning eller giro. Jag skall anföra siffror i runda tal endast för några af de största kassorna. Vi ha t. ex. flottans pensionsinrättning, i hvilken vid bokslutet finnes en behållning af 190,000 kronor, insatta på löpande räkning eller giro. I telegrafverkets pensionsinrättning funnos 45,700 kronor, i lärarnes vid elementarverkets änke- och pupillkassa 12,600 kronor, i folkskolelärarnes pensionsinrättning 240,000 kronor, i prästerskapets änke- och pupillkassa 375,000 kronor och i postsparbanken 2,023,000 kronor. Sammanlagda disponibla kapital uti de i revisionsberättelsen omnämnda kassorna uppgår i rundt tal till icke mindre än 3 1/2 millioner kronor. Under sådana förhållanden kan det väl knappast anses ådagalagdt, att någon egentlig penningbrist existerar.

Det kunde vara frestande att något tala om allmänna hypoteksbanken, hvilken föresväfvat motionären såsom ett mönster.

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.
(Forts.)

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.
(Forts.)

Men jag skall icke omständligare inlata mig på detta. Så mycket vill jag emellertid säga, att man vid allmänna hypoteksbankens bildande föreställde sig, att jordbruksnäringen i vårt land skulle genom hypoteksbanken och hypoteksföreningarne erhålla lån på synnerligen fördelaktiga lånevillkor och genom årliga afbetalningar befrias från på densamma hvilande skuld. Men har det gått så? Nej, mina herrar, jag tror, att erfarenheten vittnar om något helt annat. Och denna låneform är därför icke heller synnerligen tilltalande. Vi landtmän känna nog till, att den icke hållit, hvad den från början lofvade. Och de erfarenheter, man vunnit om städernas hypotekskassa, tyckas icke heller vara vidare uppmuntrande. Det mönster, som föresväfvat motionären, har således icke visat sig vara så synnerligen bra. Nu har han i sitt anförande sagt, att det må bero på utredning framdeles, huru den föreslagna lånekassan skall planläggas i sina detaljer. Och han har härmed visat — åtminstone i viss mån — att han icke håller så mycket på denna låneform, som han förut rekommenderat som mönster.

Det hufvudsakliga och enda skälet för inrättande af en lånekassa för rikets kommuner skulle således vara, att räntan i densamma skulle bli billigare, än hvad den nu är för vederbörande låntagande kommuner. Men kassan skulle naturligtvis lika väl som andra inrättningar hafva förvaltningsomkostnader att bära, och därför kan det dragas i tvifvelsmål, huruvida kassan skulle kunna lämna lån till billigare ränta, än den, som kommuner nu varit i tillfälle att betinga sig.

Man har ock talat om, att det komme att bli fråga om olika räntesatser för olika kommuner. Jag håller före, att redan den omständigheten skulle göra, att kommunerna icke komme att i den omfattning, man tänkt sig, ansluta sig till denna lånerörelse. följaktligen skulle den ej heller kunna uträtta de underverk, om hvilka utskottets ordförande nyss talade.

För öfrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten på en sak, och det är den, att olägenheterna vid låntagarnes räntelikvider äro vanligen mycket beroende därpå, att låntagaren har för stor skuld, än därpå att räntan är för hög. Detta är en omständighet, som bör tagas i betraktande, och man skall icke tro, att allt blir lyckligt och väl bestäldt, om man få låna mot $\frac{1}{2}$ procent billigare ränta.

Då jag således håller före, dels att något bestämdt behof af inrättande af den ifrågasatta lånekassan icke föreligger, dels att den erfarenhet, som vunnits från den penningeinträttning, som motionären åberopat som mönster, icke i allo är uppmuntrande, och dels slutligen, att de fördelar, som därmed afses, skulle hämtas på en opröfvad och okänd väg, ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr vice talmannen, som emellertid ånyo öfvertagit ledningen af förhandlingarna, gaf häruppå ordet till

Herr Jespersion: Herr talman! Såväl den näst föregående talaren som flere andre talare hafva framhållit, till hvilka räntesatser kommunerna hafva kunnat erhålla lån. Och redan då man hör, huru olika räntesatser olika kommuner fått betala för sina lån, finner man, tycker jag, däri en anledning till inrättande af en länekassa för rikets kommuner, i hvilken de kunna blifva mera likställda gentemot hvarandra, så att icke en liten kommun, som har dålig bärkraft att betala höga räntesatser, skulle vara sämre ställd än andra kommuner, som hafva bättre bärkraft, utan kunna vända sig till en penningeinträttning, där den kunde erhålla lån till samma ränta som andra kommuner.

Det har påvisats af herr Nilsson, att det icke är så svårt för kommuner att erhålla lån, och detta kan ju i viss mån vara sant. Men herr Nilsson bor i en kommun, som själf har sparbank. Det finnes dock i vårt land många kommuner, som icke hafva någon sparbank att tillgå inom kommunen. I en kommun, där en sparbank finnes, kan det mycket väl gå för sig att erhålla lån mot samma ränta, som banken ger vid inlåning.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Åkerlund: Herr talman! Ja, det är, enligt min uppfattning, alls icke något så märkvärdigt, att kommuner med dåliga finanser få betala högre ränta å sina lån, än kommuner med god ekonomisk ställning behöfva betala. Men *då* jag har den erfarenheten, att våra landtkommuner i allmänhet icke hafva den ringaste svårighet att erhålla lån mot skälig ränta, och *då* jag därtill vet, att dessa lån så godt som alltid upptagas i pensionsanstalter och dylika kassor, och ytterst sällan, åtminstone icke för längre tid, i banker och liknande penningeinträttningar; *då* vidare det för mig står klart att, om vi från utlandet draga in billigare penningar för att ersätta dessa lån och således tvinga ned räntefoten för ifrågavarande kassor, man då skulle nödgas fylla bristen i dessa kassors inkomster, något som skulle vara det-samma som att taga ur den ena fickan och stoppa i den andra, och som jag för min del icke kan se hvad det skulle tjäna till, och *då* jag slutligen tror, att införandet af dylika stora lättnader för våra kommuner att erhålla lån, icke skulle vara att så synnerligen rekommendera, med tanke på det där lilla lättsinnet, som alltid varit utmärkande för oss här i Sverige, eller att vid dylika tillfällen icke tänka oss så noga för — något som nog ännu lefver kvar — så skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Rune: Herr talman! Gentemot herr Åkerlunds anförande, ber jag få framhålla att, när jag väckte motionen i detta ämne, detta skedde uteslutande med tanke på önskvär-dheten att skaffa kommunerna billigare lån. Jag tänkte då icke

Om inrät-tande af en allmän läne-kassa för rikets kom-muner.
(Forts.)

Om inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

(Forts.)

på, att jag därigenom möjligen skulle kunna föranleda någon svårighet för en del kassor och andra penningeinrättningar att placera sina penningar. Det var således en förmån för kommunerna, jag hade i sikte, och icke någon vare sig fördel eller olägenhet för de kassor, som låna ut penningar.

Medan jag har ordet, vill jag passa på och nämna några ord med anledning af att man gjort ett så stort nummer däraf, att jag själf i min motion vitsordat, att det äfven nu icke skulle vara så svårt för kommunerna att erhålla lån och att det därför icke skulle föreligga något behof af den utaf mig föreslagna lånekassan. Men det har heller icke varit min mening att för kommunerna möjliggöra upptagandet af lån — den möjligheten finnes ju redan nu — utan min mening var att möjliggöra kommunallån *till billigaste pris*; icke blott till en billig och skälig ränta, utan till billigast tänkbara ränta, och detta tänkte jag skulle kunna åstadkommas därigenom, att lånen upptoges hos en anstalt, som vore särskildt bildad för att skydda och främja kommunernas gemensamma intressen beträffande upplåningen och som icke hade någon tanke på att bereda sig en vinst på de lånande kommunernas bekostnad.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr vice talmannen jämlikt de därunder gjorda yrkandena proposition först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen; och fann herr vice talmannen den sistnämnda propositionen hafva flertalets mening för sig. Men som votering åskades, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 17 och den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 153 ja mot 49 nej; hvadan kammaren således afslagit utskottets hemställan och den i ämnet väckta motionen.

§ 12.

Efter det herr talmannen nu återtagit ledningen af förhandlingarna, föredrogs Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 18, rörande herr O. A. Ericssons i Ofvanmyra motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om öfverlämnande af arkivhandlingar till landsarkiven.

*Om arkiv-
handlingars
öfverläm-
nande till
landsarkiven.*

I ofvannämnda motion, n:o 61, hade föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga den ändring i eller göra det tillägg till hvad som förordnas i Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående öfverlämnande af arkivhandlingar till landsarkiven den 14 november 1902, att församlingar, som själfva bekostade goda förvaringsrum åt sina handlingar och i öfrigt lämnade desamma tidsenlig vård samt hölle dem för allmänheten tillgängliga för forskning, måtte äga rätt att fortfarande berörda handlingar behålla.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Hagström*, som ansett motionen böra tillstyrkas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr *Hagström*: Herr talman! Eftersom jag inom det utskott, som behandlat föreliggande fråga, har reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, skall jag be att i korthet få angifva min uppfattning af frågan.

Då Kungl. Maj:t för ett tiotal år sedan framlade förslag till inrättandet af landsarkiv, var hufvudsyftet därmed tydligen att bereda säkrare förvaringsrum och bättre vård åt de gamla handlingar och aktstycken, som då voro spridda rundt omkring i hela landet, och därigenom rädda dessa handlingar från att i brist på för dem tjänliga förvaringsställen förstöras eller vanvårdas. Naturligtvis hafva landsarkiven äfven andra uppgifter att fylla, men den af mig nyss nämnda torde vara den utan all jämförelse förnämsta.

Emellertid äro de bestämmelser, som angå landsarkivinstitutionen, icke ägnade att åstadkomma odelad tillfredsställelse. Särskildt har det förhållandet, att församlingarna måste lämna ifrån sig sina gamla kyrkoböcker, gjort, att missnöje och förstämning på flere håll väckts till lif. Visserligen är det ju så, att församlingarna icke behöfva lämna ifrån sig sina kyrkoböcker, förrän dessa uppnått en ålder af 100 år eller så omkring. Men

*Om arkiv-
handlingars
öfverläm-
nande till
landsarkiven.*

(Forts.)

inom en hel del församlingar, särskildt inom stadsförsamlingar och åtskilliga större landsförsamlingar, existera, såsom vi veta, vissa förhållanden, som göra, att dessa församlingars vederbörande prästerskap ofta behöfva gå tillbaka till mycket gamla handlingar inom kyrkoarkiven och rådfråga dessa. Äro då dessa handlingar aflämnade till ett landsarkiv, så är det klart, att de behöfliga upplysningarna icke kunna erhållas utan dryga kostnader och isynnerhet stor tidsutdräkt, för att icke tala om att upplysningarna kunna, till följd af missuppfattning eller dylikt blifva felaktiga.

Nu kan man invända, att Kungl. Maj:t i många fall medgifvit församlingar rätt att bibehålla sina gamla kyrkoarkiv, och utskottet upplyser, att så har skett i fråga om Malmö stad, Arboga, Strängnäs stads- och landsförsamlingar samt Söderköping och Norrköping. Men utskottet har tillika upplyst, att Kungl. Maj:t äfven afslagit ansökningar i samma syfte, t. ex. från Danderyds kommun, Leksand, Djura, Avesta, Lima, Gagnef och Särna, Halmstads stads församling samt Sätters stads- och landsförsamlingar.

Häraf torde man kunna draga den slutsatsen, att en församling ingalunda kan vara säker om att genom ansökning hos Kungl. Maj:t få behålla sitt kyrkoarkiv, äfven om den kan vara i behof däraf. Utskottet säger nämligen, att Kungl. Maj:t tillmötesgått vederbörande kommuners ansökningar, när Kungl. Maj:t funnit starka skäl hafva anförts för dylika undantag. Sålunda kan en församling icke vara säker på att erhålla ett sådant tillstånd, äfven om den visar sig kunna vårda och bevara sina arkivalier aldrig så väl.

Det är i detta förhållande, som jag i likhet med motionären anser, att en förändring bör komma till stånd. Motionären föreslår en skrivelse till Kungl. Maj:t i syfte, att en förändring i nu gällande bestämmelser angående öfverlämnande af arkivhandlingar till landsarkiven måtte vidtagas i det afseendet, att församlingar, som själfva bekosta goda förvaringsrum åt sina handlingar och i öfrigt lämna desamma tidsenlig vård samt hålla dem för allmänheten tillgängliga för forskning, må äga rätt att fortfarande berörda handlingar behålla. Jag vill härvid särskildt understryka ordet *rätt*.

Detta motionärens förslag har utskottet emellertid afstyrkt hufvudsakligen på grund af två skäl, hvilka vid närmare betraktande förefalla att hafva en anstrykning af svepskäl, nämligen att arkivalierna äro i säkrare förvar i landsarkiven än i församlingsarkiven samt att forskningar mera underlättas genom landsarkiven än församlingsarkiven.

Hvad beträffar det första af dessa skäl, har motionären icke föreslagit, att församlingarna utan vidare skola få behålla sina gamla handlingar och kyrkoböcker, utan motionären föreslår, att

denna rätt skall beviljas endast under villkor, att församling bekostar goda förvaringsrum för sina handlingar och lämnar dem en tidsenlig vård. Med goda förvaringsrum får man väl anse, att motionären menar just sådana förvaringsställen, där arkivalierna äro skyddade för eld och fukt. För öfrigt borde det ytterst ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de villkor, under hvilka församling må få behålla sina gamla arkivalier, och man torde kunna hoppas, att Kungl. Maj:t skall bestämma sådana villkor, att de gamla handlingarna blifva fullt ut lika väl skyddade och vårdade i församlingsarkiven som i landsarkiven. Forskningar underlättas, heter det vidare, genom handlingarnas samlande och förvarande i landsarkiven. Ja, detta kan ju vara sant under vissa förhållanden. Det beror så mycket på hvilka forskarne äro. Hvilka är det, som i första hand äro i behof af att forska i kyrkoarkiven?

*Om arkiv
handlingars
afverläm-
nande till
landsarkiven.
(Forts.)*

Såvidt jag kan förstå, är det vederbörande församlingars präster och möjligen enskilda församlingsmedlemmar, men icke kan man väl påstå, att det för dessa blir bekvämare och lättare att anställa forskningar af eller att rådfråga de äldre handlingarna, om en del af dessa lämnas till landsarkiven och en del, nämligen de, som äro 100 år och därunder, stannar kvar i församlingsarkiven. Ur den synpunkten är det väl för församlingarna af stor betydelse att de få behålla sina kyrkoarkiv.

Slutligen finnes det äfven ett annat skäl, som utskottet framhållit, nämligen att inspektionen skulle blifva kostsam och besvärlig, därest undantag i vidsträckt mån beviljades, det vill säga, därest flera församlingar finge behålla sina församlingsarkiv. Men detta återstår måhända att bevisa; det är endast ett påstående och gentemot detsamma torde man kunna säga, att inspektionen lär väl kunna anordnas så, att den blir hvarken synnerligen besvärlig eller synnerligen kostsam.

Jag tror ingalunda, att hvarje församling har behof af att bibehålla sitt kyrkoarkiv, utan jag tror, att en stor del församlingar hvarken hafva lust eller anse sig äga förmåga att inrätta sådana förvaringsrum, som utan tvifvel måste fordras, om de skola få rätt och icke endast en oviss möjlighet att bibehålla sina gamla kyrkoarkiv. Jag är viss om, att landsarkiven skola erhålla gamla handlingar från kyrkoarkiven i tillräcklig mängd, äfven om undantag göras för en del församlingar, som verkligen behöfva dessa sina äldsta kyrkoarkivalier och som visat sig kunna inrätta just sådana förvaringsrum för dem och lämna dem sådan vård, som här är föreslaget.

Herr talman, jag hemställer om bifall till motionen.

Herr Warburg: När jag läste denna motion och äfven tog del af åtskilligt, som i sammanhang därmed sades från de dalamän, som väckt denna motion, kom jag att tänka på det

Om arkiv-
handlingars
öfverläm-
nande till
landsarkiven.

(Forts.)

gamla klockupproret under Gustaf Vasas tid. Då var det också dalamän från Leksand och Gagnef, som ansågo sina privilegier kränkta och ansågo, att man borde, »när de utskickade kommo och fordrade klockor, breda på dem så många hugg man orkade, dock utan att slå ihjäl någon».

Ungefär samma uppfattning, om jag får jämföra smått med med stort, tyckes nu råda, då Kungl. Maj:ts ombud, vederbörande landsarkivarie, begärt att få handlingar från församlingsarkiven i Dalarne, väl att märka, *icke* kommunalhandlingar, utan de kyrkoarkivens handlingar, som äro äldre än 100 år. Det torde väl gått de flesta som mig, när de läste Sveriges historia, att de hyst en viss sympati för denna dalaallmoge, som ville behålla sina gamla klockor; och samma uppfattning måste man väl äfven hafva om nutidens dalamän, som vilja bygga goda förvaringsrum för sina gamla handlingar, emedan det är en nobel känsla och ett utslag af pietet för något gammalt och kärt, som de anse vara till lokal glädje och gagn. Men jag tror, att man kan våga att draga parallellen något längre och uppställa den frågan, om det icke i detta hänseende förefinnes i någon mån ett *statsintresse*, som står i kamp med de *lokala intressena*, och om icke då de senare måste vika. Såvidt jag förstår, kan man med sitt hjärta hysa fullkomlig sympati för denna vackra pietet och omvårdnad, som några enstaka församlingar velat visa den del af sina gamla arkivalier, som de skulle sända till landsarkiven, men likväl anse att, när nu en gång landsarkivinstitutionen blifvit inrättad, man bör tillse, att den blir utförd i enlighet med afsikten. Jag vill härvid ännu en gång erinra därom, att det alldeles icke är meningen, att *alla* gamla handlingar nödvändigt skola sändas till landsarkiven, utan såsom det i utskottsbetänkandet är närmare angifvet, äga församlingarna rätt behålla ministerialböcker, som äro yngre än 100 år, liksom de äga rättighet att behålla alla kommunalhandlingar, och det är väl egentligen dessa, såsom en landsarkivarie äfven påvisat, som hufvudsakligen äro af intresse för bygden. Det är fullkomligt frivilligt, om de insända dem till landsarkiven. Detta är den ena sidan af saken.

Vidare ber jag att gentemot den föregående talarens påstående, att hvad utskottet anfört för ett afslag af motionen vore svepskäl, först få framhålla, att det icke kan sägas vara alldeles säkert, att det blir så lätt att bereda dessa gamla handlingar den vård, som ur arkivalisk synpunkt anses vara nödvändigt. Jag vill i detta fall anföra hvad landsarkivarien i Lund anmärkt i fråga om Halmstads stads anhållan att få behålla sina kyrkoarkivalier. Han säger, att hvarje arkivsakkunnig och effektiv inspektion af de olika lokala arkiven nu saknas och, i trots af aldrig så brandsäkra hvalf, finnes det icke fullständig garanti för arkivhandlingarnas tidsenliga vård och deras tillhandahållande åt forskare. Jag vill fästa uppmärksamheten därpå, — hvad för

öfrigt hvar och en, som företagit studier i arkiv, väl känner till — att det icke är nog med att själfva arkivbyggnaden är brandfast och säker, utan det fordras äfven, att arkiven erhålla den sakkunniga vård, som jag visserligen tror, att rätt många präster skulle skänka dem, men för hvilket det icke finnes lika stor garanti, som när en särskild tjänsteman är anställd såsom arkivvårdare.

Om arkivhandlingars öfverlämnande till landsarkiven.
(Forts.)

Hvad vidare beträffar det af herr Hagström omnämnda andra så kallade svepskalet från utskottets sida, eller att det egentliga forskningsintresset skulle blifva bättre tillgodosedt genom landsarkiven än genom enskilda arkiv, så måste jag dock påpeka, att härutinnan alla sakkunniga haft endast en mening. Särskildt har från arkivalisk ståndpunkt framhållits, att en lika viktig synpunkt som säkerhet är arkivens tillgänglighet för forskningar, det vill säga hufvudsakligen släktforskningar, hvarför intresset för närvarande är ganska stort. Ur denna synpunkt, framhöll exempelvis landsarkivarien i Uppsala, då det var fråga om Danderyds församling, att det vore af vikt att på ett och samma ställe finna samladt material från så många kyrkoarkiv som möjligt.

Jag har för egen del företagit åtskilliga historiska och litteraturhistoriska forskningar, och jag vill förklara, att, om man vill hafva reda på t. ex. födelseorten eller dylikt för någon berömd person, så kan det innebära en mycket stor svårighet att få uppgifter från olika håll. Det hände mig en gång, att oaktadt jag skref till ett trettiotal kyrkoherdar och fick svar från dem alla, det icke lyckades mig att få reda på hvad jag ville — det rörde födelseorten för en svensk författarinna. Men hade jag då haft alla kyrkoarkivalier från en landsdel samlade på en plats, är det mycket sannolikt, att jag slutligen funnit det. Jag förstår icke, hvarför den föregående ärade talaren anser, att forskningar hufvudsakligen skulle bedrivas af kyrkoherden och enskilda församlingsmedlemmar inom hvarje bygd, ty, enligt hvad jag tror, är det egentligen icke de, som komma att forska i arkiven. Enligt hvad riksarkivarien meddelat mig, har för någon tid sedan utkommit ett af en dansk forskare, doktor Fabritius, utgifvet stort och mycket värdefullt arbete om Skånes öfvergång till Sverige. Han säger, att detta arbete till väsentlig del är bygd på forskningar i landsarkivets handlingar uti Lund och skulle säkerligen icke ha kunnat skrivas, om icke detta arkiv hade funnits. Om vi fortfarande splittra dessa sockenarkiv på olika håll, lär man väl dock icke kunna hoppas, att därigenom skall i så synnerligen hög grad främjas forskningen i högre mening. Jag vill säga herrarne, att jag har mycken respekt för så kallad släktforskning. Om en person vill taga reda på sina förfäder — man kan nu icke säga, att det är någon speciell *forskning* — så skulle — säger herr Hagström — detta medföra synnerligen

*Om arkiv-
handlingars
öfverläm-
nande till
landsarkiven.*

(Forts.)

stora kostnader, om det blir som utskottet föreslagit. Men jag tror dock icke, att han har rätt därutinnan. Särskildt kan detta aldrig anföras för den händelse, att en kyrkoherde önskar att få en dylik upplysning, ty enligt stadgan för landsarkiven är landsarkivarie skyldig att kostnadsfritt lämna upplysningar åt de myndigheter och ämbetsmän, som begära sådana. Vidare vill jag fästa uppmärksamheten därpå, att en sådan auktoritet som Uppsala domkapitel, hvilket ju bör kunna anses ha ett särskildt intresse att skydda kyrkans angelägenheter, har förklarat, att det utan tvifvel skulle vålla svårigheter, om, sedan nu dessa landsarkiv blifvit inrättade, somliga församlingars kyrkoböcker skulle förvaras i landsarkivet och somligas i vederbörande kyrka. Detta domkapitlets utlåtande är undertecknad utom af ärkebiskopen äfven af en af våra främste kyrkohistorici, professor Lundström.

Nu ber jag herrarne lägga märke till detta, att jag ingalunda för min ringa del bortser ifrån, att det kan finnas praktiska skäl, som göra, att det för en och annan kommun kan vara önskvärdt, att den får behålla ministerialböcker och andra kyrkliga handlingar, äldre än 100 år. Men, mina herrar, samma uppfattning har ju också Kungl. Maj:t visat, då Kungl. Maj:t medgifvit undantag i sådana fall, där dylika praktiska skäl kunnat anföras, och det icke blott i de fall, som den föregående ärade talaren anförde, nämligen för några stadskommuner, utan dylikt medgifvande har äfven gifvits åt Sollerö, Järna och Floda församlingar, hvarjämte Älfdalens församling erhållit anstånd tills vidare med handlingarnas aflämnande, intill dess att man hunnit taga vidimerade afskrifter af desamma — en utväg, som jag, uppriktigt sagdt, icke tycker vore så olämplig och som beständt är billigare än att bygga dyrbara arkivrum.

Slutligen vill jag nämna, att då Kungl. Maj:t i många fall sålunda visat sig vilja tillmötesgå de önskingar, som i detta afseende framställts från håll, där sunda praktiska behof talat för ett undantag — såvida man nämligen framlagt saken sådan, som den varit — och då den nuvarande ledningen af vårt arkivväsen också är benägen att i dylika fall visa tillmötesgående, synes det mig, som om det icke vore skäl för Riksdagen att nu rubba den kungl. förordningen, som i detta afseende gäller, och göra undantagen till regel, utan den bör låta, såsom hittills skett. Kungl. Maj:t meddela undantag i de särskilda fall, där sådant kan vara påkalladt, ty eljest blir det så, att undantagen blifva regel och regeln undantag, och det kan ju icke vara meningen med inrättandet af landsarkiv. Då vi nu en gång fått landsarkiven, anser jag, att det både ur forskningens och de enskilda socknarnas intresse verkligen vore önskvärdt, att kyrkoarkiven komma i sakkunnig vård, under säker inspektion, och att de bevaras icke blott för den nutida, utan äfven den framtida forsk-

ningen, vare sig denna afser hemorten eller någon annan bygd af vårt land.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om arkiv
handlingars
ofverlämnande till
landsarkiven.*

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Centerwall* och *Rydén*.

Herr Ericsson i Ofvannmyra: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke underlåta att framhålla, att ett mera byråkratiskt utskottsbetänkande än det föreliggande knappast kan framletas i våra riksdagshandlingar — man torde i så fall få söka hos Första Kammarens för några årtionden sedan. När beslutet fattades om inrättande af landsarkiv, framhölls med styrka, att man borde söka rädda de arkiv, som funnos på landsbygderna och vanvårdades; så sades, att dels förvarades de i dåliga lokaler, dels ägnade man dem icke nödig tillsyn, och därtill kom, att de voro svårtillgängliga för forskning. Men det var då icke fråga om, att man skulle försöka taga ifrån församlingarna dessa arkiv mot deras vilja, utan man förutsatte, att det skulle få bero på hvars och ens eget intresse, huru i detta fall skulle förfaras. Man sade bland annat, att exemplets makt skulle här utöfva inflytande, så att den ena församlingen efter den andra skulle lämna sina arkivalier till landsarkiven. Huru har det nu gått? Jo, sedan Riksdagen beslutat inrätta landsarkiv, ämnade vederbörande i det cirkulär, som skulle utfärdas angående insamlande af dessa arkivalier, inrymma den bestämmelsen, att församlingarna skulle höras om saken. Af en eller annan anledning, jag vet icke hvilken, kom icke detta cirkulär till stånd, utan i stället kom ett annat, hvilket nu är gällande och som återopas i motionen; i detta påbjöds helt enkelt, att arkiven skulle insändas, därest icke Kungl Maj:t af särskild anledning medgäfvade undantag. Man ser således, huru aptiten växt, medan man hållit på med detta ärende. Följden har blifvit den, att när församlingarna gått in till vederbörande för att få dylikt undantag beviljad, har visserligen en del stadskommuner fått sin anhållan om anstånd beviljad tills vidare, men när det gällt landtkommuner, har man vid bifall till ansökningarna lämnat den föreskriften, att anståndet icke skulle räcka längre än intill utgången af år 1921. En del församlingar ha helt och hållet vägrats hvarje dylikt anstånd, utan att vederbörande därvid kunnat återropa som skäl vare sig dålig lokal eller bristande vård åt handlingarna. Och allt detta har utskottet godtagit. Granskar man förhållandena i de olika församlingarna uppe i Dalarne, särskildt mellan dem, som beviljats och dem som vägrats anstånd, är det för dem, som känna förhållandena, oförklarligt, hvilka skälen hafva varit, som legat till grund för de beslut, som Kungl. Maj:t i dessa fall fattat. Om man t. ex. jämför Floda kommun, som fått sin anhållan

*Om arkiv-
handlingars
öfverläm-
nande till
landsarkiven.*

(Forts.)

om anstånd beviljad, med grannkommunen Gagnef, som vägrats anstånd, så skall man finna, att den stora kommunen Gagnef har ett ojämförligt mycket större behof af att få behålla sina arkivalier hemma än Floda — men Kungl. Maj:t har i alla fall beviljat Floda, men vägrat Gagnef anstånd. Ett sådant förfaringssätt kan icke försvaras, och man står undrande och spörjande däruppe i Dalarne inför ett sådant förfaringssätt. Jag skulle kunna närmare i detalj redogöra för förhållandena i dessa båda kommuner, men jag skall för denna gång bespara kammaren detsamma.

Den föregående talaren sade, att det här gällde ett statsintresse gentemot ett ortsintresse. Ja, om jag kunde se saken på det sättet, skulle jag icke vara envis med att bedja kammaren bifalla min motion, men nu kan jag icke fatta saken så, utan jag tror, att statsintresset icke alls blir lidande, äfven om man går vår önskan till mötes i detta fall. Om dessa arkiv få stanna kvar i de församlingar, som verkligen lagt sig vinn om att bevara och vårda sina arkivhandlingar, lider väl icke statsintresset däraf, utan snarare tvärtom, statsintresset slipper att bekosta lokal, vård och tillsyn m. m. — det tar kommunerna på sin egen rygg — och handlingarna äro i behåll.

Men hvarför skola kommunerna åtaga sig detta, frågade den föregående talaren. Han kunde icke inse, att det vore någon förmån att bekosta dyrbara lokaler för dessa arkiv, då man kunde få sända in dem till landsarkivet. Därpå vill jag svara: Det är för kommunerna i fråga en stor förmån att ha dessa handlingar på nära håll, just emedan de så ofta måste anlitas. Förhållandena däruppe i Dalarne göra, att man som oftast måste uppgöra släktregister för att utreda arfsangelägenheter och äganderättsförhållanden m. m., och då är det af stor betydelse att ha dessa handlingar på nära håll att tillgå. Jag är alldeles öfvertygad om, såsom jag också framhållit i min motion, att, därest man lämnar dessa handlingar till landsarkivet och sedan måste vända sig till arkivarien där, när man vill ha några upplysningar eller utredningar, kan denne icke, huru tränad och skicklig han än må vara, reda ut sådana saker. Såsom ett exempel på de egenartade förhållandena skall jag nämna ett. Det är på det sättet där hemma i Dalarne, att om en person gifter sig in i en annan gård eller en annan by, så aflägger han det gårdsnamn, han dittills burit, och får i stället taga namnet på den gård, dit han flyttat. Detta gör, att släktregistret efter någon tid blir mycket tillkrångadt, så att det äfven för en med orten förtrogen person ofta blir svårt att reda ut en hel följd af dylika förhållanden och låter sig icke alls utföras af en arkivföreståndare.

Hvad statsintresset för öfrigt beträffar, vill jag påpeka, huru staten förfarit med sina arkiv. Jag vill erinra kammarens ledamöter om, hur det var för omkring 15 år sedan. Vi fingo då

tillfälle att beskåda några kammararkiv på Riddarholmen. De voro inhysta på en vind och där lågo arkivalierna om hvarandra, huller om buller, och man gick och trampade i dem alldeles som i makulatur. Vederbörande måste själfva erkänna, att genom detta förfaringssätt förforos oskattbara handlingar för vår historia. Så handskade staten med sina egna arkiv.

*Om arkiv-
handlingars
öfverläm-
nande till
landsarkiven.*
(Forts.)

Den föregående talaren sade vidare, att för närvarande rådde ett stort intresse för att studera släktregister, och därför borde man samla dessa kyrkoarkiv på ett håll. Ja, det är för närvarande, som ett sådant intresse råder, men huru länge kommer det att räcka? När vederbörande studerat detta en tid, kanske det blir något annat, som tager allt intresset, och då, när landsarkiven äro fulla med dessa arkivalier, kastar man dem i en skräphög för att lämna rum åt andra. Hvarför då icke låta vederbörande kommuner, som ha särskildt intresse af att bevara sina arkivalier, behålla rätten att förvara dessa handlingar för all framtid?

Jag anser således, att utskottet utgått ifrån en oriktig förutsättning, och jag finner det därför icke underligt, att det kommit till ett felaktigt resultat. För öfrigt kan jag icke annat än afundas norrländingarna, som ännu ha sin arkivfråga oafgjord. Jag skulle verkligen vilja råda dem att be Gud och Riksdag bevara dem ifrån att komma under detta byråkratvälde, och jag tror sannerligen, att de i så fall skola blifva bönhörda.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Herr Olsson i Älfdalsåsen: Herr talman, mina herrar! Jag skulle mycket väl kunna nöja mig med att instämna med den föregående ärade talaren, då jag i allo gillar hans tankar i denna fråga. När jag nu emellertid begärt ordet, är det med särskildt fästadt afseende vid ett uttalande, som utskottet gjort här i sitt betänkande, då det refererat till Älfdalen såsom ett föredöme för andra kommuner att efterfölja, nämligen att låta taga afskrifter af handlingar ur sina arkiv, hvarigenom kommunerna skulle få behålla sina gamla handlingar. I denna sak anser jag för min del, att, om det är ett statsintresse att samla dessa handlingar, dessa arkiv på ett ställe, då bör det vara ett statsintresse just att verkställa sådana afskrifter i stället för att påtvinga de enskilda kommunerna så dyrbara kostnader, som därmed äro förenade. Jag vill också i sammanhang härmed göra den erinringen, att det icke är därför Älfdalen beslutat verkställa dessa afskrifter, att man sedan villigt skulle aflämna sina dokument till landsarkiven, utan var detta beslutadt långt innan det ens var fråga om att dessa arkiv skulle samlas på ett håll. Och det är kanske icke sannolikt, att alla kommuner äro i sådan lycklig ställning, att de ha råd att göra afskrifter, som Älfdalen i visst fall har. Ty vi ha gjort den erfarenheten,

Om arkiv-
handlingars
öfverläm-
nande till
landsarkiven.
(Forts.)

att dessa afskrifter komma att kosta ganska mycket, om man skall kunna få bra afskrifter af dessa dokument. Och särskildt vill jag påpeka, att Älfdalen under sin kyrkoreparation byggt ett brandfritt kassahvalf för att förvara just dessa dokument och handlingar, och därigenom har man visat, att man gärna vill ha kvar dessa handlingar, som behöfvas för åtskilliga forskning. Ty det skulle sannerligen icke blifva lätt för dessa enskilda kommuner, om deras handlingar skulle samlas i landsarkiven och de sedan behöfde anlita dessa handlingar. De finge då sannolikt underkasta sig ganska stora kostnader för att få afskrifter.

För min del har jag den uppfattningen, att de enskilda kommuner, som vilja det och kunna gifva fullgod garanti för att arkiven vårdas och handlingarna förvaras på ett bra och oklanderligt sätt, ha rätt att bibehålla sina arkiv.

På grund af hvad jag anfört, yrkar jag bifall till motionen.

Som flera talare anmält sig för yttrandes afgifvande, men tiden nu var långt framskriden, uppskötts den vidare behandlingen af förevarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

§ 13.

Friherre *A. T. Adelswärd* aflämnade en motion, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Denna motion, hvilken erhöll ordningsnumret 253, blef på begäran genast hänvisad till Riksdagens särskilda utskott n:o 1.

§ 14.

Herr statsrådet m. m. *G. W. Roos* öfverlämnade Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående uppförande af en vaktmästarebostad vid Kalmar slott.

Propositionen bordlades på begäran.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter klockan 4,36 eftermiddagen.

In fidem

Herman Palmgren.